

B

**Teatr
Dramatyczny**

im. Aleksandra Węgierki
w Białymstoku

TEATR – LUBIĘ TO! SEZON 3

**Zbiór scenariuszy
lekcji**

Szanowni Państwo!

Jeśli trzymają Państwo w rękach publikację **„Teatr – Lubię to! Zbiór scenariuszy lekcji”**, to oznacza, że trzecia edycja projektu **„Teatr – Lubię to!”** dobiegła końca. Dlatego z dumą i radością przekazujemy w Państwa ręce owoc współpracy nauczycieli z aktorami – autorski zbiór scenariuszy lekcyjnych. Zrealizowane przez nas zadanie miało na celu połączenie dwóch dziedzin: edukacji i teatru.

Udało się stworzyć zbiór scenariuszy odnoszący się do przedstawień lekturowych z repertuaru Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku („Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”, „Hobbit”, „Treny” oraz „Kopciuszek”). Powstałe materiały przeznaczone są dla przedszkoli, szkół podstawowych oraz szkół średnich. Wiedza teoretyczna zawarta w niniejszej publikacji została wykorzystana w praktyce przez nauczycieli podczas lekcji pokazowych.

Dziękuję Państwu za zainteresowanie naszą ofertą repertuarową, a także warsztatami przygotowanymi w ramach projektu **„Teatr – Lubię to!”**. Mam nadzieję, że zaproponowane pomoce dydaktyczne pomogą Państwu w codziennej pracy pedagogicznej i zachęcą uczniów do twórczej działalności. Będzie nam niezmiernie miło, jeśli zechcą Państwo często odwiedzać Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku oraz uczestniczyć w projektach edukacyjnych realizowanych przez naszą instytucję.

Piotr Adam Półtorak
Dyrektor Teatru Dramatycznego
im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

Teatr
Dramatyczny

im. Aleksandra Węgierki
w Białymstoku

TEATR – LUBIĘ TO! SEZON 3

Zbiór scenariuszy
lekcji

Na podstawie
spektaklu
„Koziołek Matołek,
Węgierka i Olek”

**Na podstawie
spektaklu
„Koziołek Matołek,
Węgierka i Olek”**

---

reż. Michał Dąbrowski

Bernard Bania
Katarzyna Walińska

Scenariusz lekcji #1

TEMAT: TEATR – MIEJSCE INNE NIŻ WSZYSTKIE

Uczestnicy: dzieci w wieku 5–6 lat

Czas trwania: 35–45 minut

Pomoce dydaktyczne: guma gimnastyczna, skrzynia, kukiełka, pacynka, maska, kapelusz, korona, peruka, przebrania Koziołka Matołka oraz innych postaci ze spektaklu (mogą być to też wydruki ilustracji), obrazki z postaciami z przedstawienia, nagranie muzyki marszowej

Cele lekcji:

- zdobycie ogólnej wiedzy o teatrze,
- poznanie zawodów związanych z teatrem,
- rozwijanie zainteresowań artystycznych.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewidziany do wykorzystania po obejrzeniu przez dzieci spektaklu „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”.

PRZEBIEG LEKCJI

I. POWITANIE

Witam wszystkich, którzy:

- Mają uśmiechnięte buzie.
- Przyszli się dobrze bawić.
- Są ciekawi i lubią zagadki.

Dzieci, które utożsamiają się z powitaniem, wchodzą do leżącej gumy gimnastycznej, mającej za zadanie pomieścić dowolną liczbę dzieci.

II. POGADANKA

Zagadka:

Jak się nazywa taki budynek, w którym zobaczysz scenę, kurtynę?

Krzeseła tam stoją rząd za rządem, a ja tam bajkę oglądać będę? [teatr]

Prowadzący zadaje dzieciom pytania:

- Czy ktoś z was był w teatrze?
- Jak należy się zachować w teatrze?
- Czy wiecie, kto pracuje w teatrze? (prowadzący opowiada o zawodach teatralnych, tłumacząc, kim jest garderobiana, scenarzysta, reżyser itp.)

III. ZABAWY INTEGRACYJNE

TAJEMNICZA SKRZYNIA

W skrzyni znajdują się przedmioty związane z teatrem. Dziecko ma za zadanie wyciągnąć ze skrzyni przedmiot i odgadnąć, jak się nazywa oraz do czego służy (np. kukiełka, pacynka, maska, kapelusz, korona, peruka).

POSTAĆ Z BAJKI [zabawa kostiumem]

Prowadzący dzieli dzieci na trzy zespoły. Każdy zespół losuje obrazek z postacią występującą w spektaklu. Dzieci mają za zadanie wybrać z przygotowanych rzeczy i przedmiotów te pasujące do wylosowanego bohatera [Koziołka Matołka, Kapitana Statku, Baby Jagi] i tak jak garderobiana – ubrać jednego uczestnika zespołu (np. Koziołek ma maskę i kij z węzełkiem, Baba Jaga ma miotłę i chustkę, Kapitan ma koszulkę w paski i beret). Można się posłużyć wydrukami obrazków przedstawiających kostiumy.

AKTOR I REŻYSER [zabawa kreatywna]

Każda z drużyn z przebraną wcześniej postacią ma za zadanie przedstawić scenkę, w której ta postać wystąpiła (np. Koziołek na statku, Koziołek u Baby Jagi, Koziołek w Chinach). Następnie chętne dzieci mogą przedstawić dowolną scenkę z przygód Koziołka.

ZABAWA MUZYCZNO-RUCHOWA Z WYKORZYSTANIEM STOP-KLATKI

Dzieci poruszają się po okręgu w rytmie marszowym. Podczas przerwy w muzyce zastygają w pozie podanej przez prowadzącego, np. idący Koziołek, Niedźwiedź Lekarz, Baba Jaga na miotle, przestraszony Jeż.

IV. ZAKOŃCZENIE

Przypomnienie i utrwalenie poznanych miejsc i zawodów teatralnych, np.: scena, widownia, garderoba, charakteryzatornia, kasa biletowa, aktor, reżyser, scenograf, choreograf, kompozytor, garderobiana, oświetleniowiec, akustyk.

Wiersz recytowany przez prowadzącego:

Joanna Kulmowa

PO CO JEST TEATR

*Ta drabina to schody do nieba,
a ta miska nad schodami to księżyc.
Tamten miecz to zwykły pogrzebacz,
a z garnków są hełmy rycerzy.
Ale kto w te czary nie wierzy?
To jest teatr.
A teatr jest po to,
żeby wszystko było inne niż dotąd.
[...]*

Joanna Kulmowa, „Po co jest teatr”,
<http://wiersze.doktorzy.pl/teatr.htm>,
dostęp 7.12.2021.

Podziękowanie za wspólną zabawę.

Scenariusz lekcji #2

TEMAT: POZNAJEMY ZAWÓD AKTORA

Uczestnicy: dzieci w wieku 5–6 lat

Czas trwania: 35–45 minut

Pomoce dydaktyczne: sprzęt do odtwarzania muzyki, nagrania muzyczne o różnych zabarwieniach emocjonalnych

Cele lekcji:

- zdobycie ogólnej wiedzy o specyfice zawodu aktora,
- praca nad poprawną wymową.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewidziany do wykorzystania po obejrzeniu przez dzieci spektaklu „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”.

PRZEBIEG LEKCJI

I. POWITANIE

Prowadzący zajęcia przedstawia się grupie i proponuje zabawę „Centrum świata”, której celem jest zapoznanie się ze sobą wszystkich uczestników. Dzieci ustawiają się w okręgu i na znak prowadzącego wszystkie naraz starają się przejść przez środek. Za każdym razem zadaniem dzieci jest zapoznanie się i przywitanie z innym dzieckiem lub prowadzącym. Nieśmiałe dzieci pozdrawiają inne, machając im na przywitanie. Zabawa odbywa się do momentu, w którym wszyscy uczestnicy już się zapoznali.

II. POGADANKA

Prowadzący zaczyna rozmowę z dziećmi o zawodzie aktora od rymowanki-zgadywanki:

*W teatrze patrzysz na niego na scenie,
właśnie dla ciebie gra przedstawienie.*

*Na scenie nosi różne ubrania,
gdy skończy spektakl, pięknie się kłania.*

Zaczynamy rozmowę z dziećmi o zawodzie aktora:

- Kto to jest aktor?
- Czy aktor powinien mieć dobrą pamięć?
- Czy aktor powinien mówić głośno i wyraźnie?
- Czy zawód aktora jest ciekawym zawodem?

Pytaniem „A czy wy potraficie mówić wyraźnie?” prowadzący płynnie przechodzi do kolejnej części zajęć.

III. ZABAWY

ŁAMANIE JĘZYKA

Rozgrzewamy aparat wymowy:

- Przebijamy językiem policzki.
- Sięgamy językiem najpierw do nosa i brody, potem do lewego i prawego ucha.
- Naśladujemy językiem dźwięk kopyt konika.
- Staramy się zwinąć język w rulonik.
- Naśladujemy rybkę ustami złożonymi w dzióbek.
- Żujemy dużą gumę.
- Robimy z ust maski, naprzemiennie wesołą i smutną.

Przechodzimy do grupowego powtarzania ćwiczeń dykcyjnych:

- Kupcie babci kaptcie w ciapki, w ciapki kaptcie babci kuptcie.
- Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego.
- Tatka tka i matka tka, a tkaczka czka i, czkając, tka.
- Trzy pstre przepiórzyce przeleciały przez trzy pstre kamienice.

PACANÓW Z PRZESZKODAMI [zabawa słowno-rytmiczna]

Prowadzący zadaje grupie pytanie: „Dokąd się wybrał Koziołek Matołek?”. Następnie rozpoczyna z grupą aktorskie ćwiczenie pamięci, powtarzając cytaty:

*W Pacanowie kozy kują,
więc Koziołek, mądra głowa,
błąka się po całym świecie,
aby dojść do Pacanowa.*

Cytat z czołówki serialu animowanego „Dziwne przygody Koziołka Matołka”, odc. „Latający Kozioł”, scen. Andrzej Lach, Roman Dus, reż. Roman Huszczo, Film Polski i Telewizja Polska 1971, kanał Studia Miniatur Filmowych w serwisie YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=xD1L0CREell>, dostęp 7.12.2021.

Następnie dzieci, podobnie jak Koziołek, rozpoczynają swoją podróż, poruszając się w określonym kierunku po dużym okręgu. Zaczynamy od swobodnego chodzenia i powtarzania powyższego tekstu. Następnie dodajemy grupie pierwszą przeszkodę. Dzieci wypowiadają jedno słowo i stawiają jeden krok, po czym dokładamy sekwencję: jedno słowo – krok – klaśnięcie. Dla chętnych można dodać do tej sekwencji jeszcze podskok.

ODGADUJEMY EMOCJE

Na przykładzie gry aktora na scenie rozmawiamy z dziećmi o tym, jakie znają emocje i w jakich sytuacjach je odczuwają. Następnie rozpoczynamy zabawę w odgadywanie emocji. Jedna osoba z grupy ma za zadanie odgadnąć, co czuje do niej reszta osób z grupy. Wszystkie dzieci grają jedną emocję zaproponowaną przez prowadzącego. Dzieci poprzez mimikę i pozycję ciała mają wyrazić swoje emocje wobec osoby zgadującej, np. strach, zakochanie, złość, sympatię.

STOP-KLATKA Z MUZYKĄ

Dzieci mają za zadanie poruszać się w przestrzeni zgodnie z charakterem muzyki, którą słyszą [smutna, wesoła, straszna]. W momencie zatrzymania muzyki następuje stop-klatka i zastygnięcie w tym nastroju.

IV. ZAKOŃCZENIE: POGADANKA GRUPOWA

- Czy zawód aktora jest łatwy?
- Czy ktoś z was w przyszłości chciałby zostać aktorem?

Podziękowanie za wspólną zabawę.

Scenariusz lekcji #3

TEMAT: KOZIOŁEK MATOŁEK – WCZORAJ I DZIŚ

Uczestnicy: dzieci w wieku 5–6 lat

Czas trwania: 35–45 minut

Pomoce dydaktyczne: kartki z postaciami bohaterów spektaklu (Koziołka, Baby Jagi, Kapitana, Twardowskiego, Niedźwiedzia Lekarza), pudełko, mazaki, flipchart, balon, książka „Przygody Koziołka Matołka” K. Makuszyńskiego i M. Walentynowicza

Cele zajęć:

- stymulowanie twórczości artystycznej dzieci,
- rozwijanie wyobraźni i kreatywności,
- rozwijanie zamiłowania do sztuki aktorskiej.

Przygotowanie do zajęć: Scenariusz przewidziany do wykorzystania po obejrzeniu przez dzieci spektaklu „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I. POWITANKA-RYMOVANKA

Dzieci siedzą i, powtarzając słowa rymowanki, wstają i wykonują poszczególne czynności.

*Na powitanie niech każdy wstanie,
niech każdy wstanie raz, dwa, trzy.
A po ukłonie zaklaszcze w dłonie,
zaklaszcze w dłonie raz, dwa, trzy.*

II. ZABAWY I IMPROWIZACJE

REŻYSER I UCZNIOWIE (zabawa naśladowcza)

Dzieci siedzą w okręgu. Wybrane dziecko wchodzi do środka i losuje z pudełka obrazek z jednym z bohaterów występujących w spektaklu obejrzanym wcześniej [Koziołka, Baby Jagi, Kapitana, Pana Twardowskiego, Niedźwiedzia Lekarza]. Zadaniem dziecka jest przedstawienie wylosowanego bohatera za pomocą głosu, mimiki oraz sposobu poruszania się. Zadaniem grupy jest odgadnąć tę postać.

PRZYGODY KOZIOŁKA MATOŁKA (rozmowa kierowana)

Prowadzący pyta dzieci:

- Jakie przygody miał w spektaklu Koziołek Matołek?
- Kogo spotkał w drodze do Pacanowa?
- Dlaczego wyruszył do Pacanowa?
- Gdzie na koniec spektaklu znalazł się Koziołek Matołek?
- Co się wam podobało w spektaklu?

ĆWICZYMY POPRAWNĄ WYMOWĘ/DYKCJĘ

Prowadzący czyta losowe fragmenty książki „Przygody Koziołka Matołka“, wcielając się w dowolne charakterystyczne postacie, np. Dziecka, Kobiety, Koguta, Żaby, Koziołka. Następnie chętne dzieci mówią tekst „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek”, zmieniając barwę i natężenie głosu oraz wyrażając emocje (mówią smutno, wesoło, w gniewie).

NOWE PRZYGODY KOZIOŁKA MATOŁKA (improwizacja zbiorowa)

Prowadzący proponuje dzieciom ułożenie nowych przygód Koziołka. Dzieci podają propozycje metodą burzy mózgów. Następnie mają za zadanie zbudować ze swoich ciał wybraną wymyśloną historię, np. Koziołek idący przez długi most (układają z siebie most), Koziołek na rowerze, w samochodzie, w kosmosie itd.

MINISTERSTWO GŁUPICH KROKÓW

Prowadzący wskazuje osobę, która musi wymyślić dziwne kroki, zademonstrować chód, a następnie cała grupa je naśladuje. Można się poruszać w dowolnych kierunkach lub jeden za drugim.

LUSTRZANE ODBICIE (zabawa pantomimiczna)

Dzieci dobierają się parami, stają naprzeciwko siebie. Pierwsza osoba wykonuje ruchy, gesty, miny, a druga jest jej lustrem i naśladuje dokładnie takie same ruchy.

III. ZAKOŃCZENIE: ZABAWA INTEGRACYJNA

Dzieci siedzą w okręgu i, mówiąc rymowankę, przekazują sobie balonik:

*Balon tu, balon tam,
balon krąży tu i tam.
O, jak fajnie i wesoło,
kiedy balon krąży wkoło.*

Dziecko, u którego zatrzyma się balon, na zakończenie rymowanki opowiada o wrażeniach z zajęć.

Podziękowanie za wspólną zabawę.

Opracowali:

Bernard Bania – aktor Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku
Katarzyna Walińska – nauczycielka w Przedszkolu Samorządowym nr 81 „Brzoskwinowy Raj” w Białymstoku

INFORMACJE O SPEKTAKLU „KOZIOŁEK MATOŁEK, WĘGIERKA I OLEK”

Najstłynniejsza polska koza zawita na Podlasie! W trakcie poszukiwań Pacanowa Koziołek Matołek przypadkiem trafi do Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. I chociaż w teatrze nie kuje się kóz, to wizyta w nim będzie kolejną szaloną przygodą. Jaką? Tego dowiedziecie się w trakcie spektaklu.

Legendarną postać, stworzoną przez Kornela Makuszyńskiego, z pewnością pamięta niejeden dorosły tata, mama, dziadek czy babcia. Teraz jedną z zabawnych historii lubianego koziołka będą mogli poznać najmłodszy widzowie. „Koziołek Matołek, Węgierka i Olek” to spektakl, który sprawi, że na twarzy maluchów z pewnością pojawi się uśmiech.

Spektakl na podstawie utworu „Przygody Koziołka Matołka” Kornela Makuszyńskiego i Mariana Walentynowicza w adaptacji Leona Moszczyńskiego.

Reżyseria: Michał Dąbrowski

Muzyka: Michał Dąbrowski

Ruch sceniczny: Ewelina Ciszewska

Scenografia: Dariusz Panas

Wizualizacje / książeczka dla dzieci: Magdalena Harasim

Obsada: Jolanta Borowska (gościnnie), Urszula Szmidt, Bernard Bania, Patryk Ołdziejewski

Czas trwania: 45 minut

Współpraca ze szkołami: Dział Komunikacji i Marketingu Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

Małgorzata Prymak

tel. 85 74 99 184 / 693 102 204

mprymak@dramatyczny.pl / rezerwacje@dramatyczny.pl

NOTATKI

**Teatr
Dramatyczny**

Im. Aleksandra Węgliński
w Białymstoku

TEATR – LUBIĘ TO! SEZON 3

Zbiór scenariuszy
lekcji

Na podstawie
spektaklu
„Kopciuszek”

**Na podstawie
spektaklu
„Kopciuszek”**

---

reż. Justyna Zar

Monika Zaborska
Agnieszka Pawełska

Scenariusz lekcji #1

TEMAT: Z WIZYTĄ W TEATRZE

Czas trwania: 45 minut

Uczestnicy: dzieci w wieku 6 lat

Cele lekcji:

- rozpoznawanie i nazywanie emocji,
- wyrażanie różnych stanów emocjonalnych za pomocą mimiki i gestów,
- wcielanie się w role,
- przygotowanie dzieci do wizyty w teatrze,
- zapoznanie grupy z elementami tworzącymi teatr,
- ćwiczenie koncentracji uwagi.

Przygotowanie do lekcji: Lekcja powinna się odbyć przed wizytą w teatrze i obejrzeniem spektaklu „Kopciuszek”.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

- Rozgrzewka logorytmiczna „Taniec emocji”. Dzieci za pomocą ruchu, gestu i mimiki twarzy pokazują, jak tańczą emocje, np. radość, złość, gniew, obrzydzenie, strach, zdziwienie.

WSKAZÓWKA

Prowadzący może wypowiadać na głos nazwy poszczególnych emocji, jednak dla dzieci bardziej interesującą formą będzie zastosowanie kostki emocji lub piktogramów.

- Dzieci ustawiają się w dwóch rzędach naprzeciwko siebie. Jeden rząd robi straszną minę, drugi zaś go naśladuje. Potem następuje zamiana ról oraz emocji. Zabawę powtarzamy kilka razy.

ROZGRZEWKA DYKCYJNA

Dzieci losują kartoniki, na których są wypisane różne ćwiczenia usprawniające narządy artykulacyjne, np.:

- ziewanie przy szeroko otwartych ustach,
- kaszel z językiem wysuniętym na zewnątrz jamy ustnej,
- zwijanie języka w trąbkę,
- parskanie,
- liczenie górnych i dolnych zębów czubkiem języka od wewnątrz,
- liczenie górnych i dolnych zębów czubkiem języka od zewnątrz,
- malowanie językiem podniebienia,
- wypychanie językiem policzków,
- dotykanie językiem podniebienia,
- robienie z języka naleśnika,
- naśladowanie mimiki pieska,
- wypowiedanie rymowanki jak najdłużej na jednym oddechu, licząc: „Jeden kotek, mały płótek, drugi kotek, mały płótek, trzeci kotek, mały płótek...” itd.

POWTARZANIE KRÓTKICH ŁAMAŃCÓW JĘZYKOWYCH

- Czarna krowa w kropki bordo gryzła trawę, kręcąc mordą.
- Żyła sobie żyła, a w tej żyłce żyła żyła.
- Na wyścigach wyścigowych wyścigówek wyścigowych wyścigówka wyścigowa wyścignęła wyścigówkę wyścigową numer sześć.
- Siedzi książę na wieży i nie wierzy, że na wieży jest gniazdo jeży i sto jeżozwierzy.

ĆWICZENIE GŁOSOWE Z WYKORZYSTANIEM WYKRZYKNIĘĆ

„Hej, hooo! Kopciuszkuuu! Choodź nooo tuuu!” – zwracamy uwagę na wyraźną artykulację samogłosek.

DZIECI PORUSZAJĄ SIĘ PO SALI JAK WYBRANE STWORZENIA

- słonie,
- żyrafy,
- myszki,

- koty,
- zające.

II. CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Dzieci siedzą w okręgu i śpiewają znaną im piosenkę, podając sobie jednocześnie z ręk do rąk jakiś rekwizyt z baśni o Kopciuszku, np. pantofelek, różdżkę.
2. Dzieci mają za zadanie ułożyć ze swoich ciał na podłodze wyraz „TEATR” (można podzielić grupę na kilkusobowe zespoły – każdy zespół ma ułożyć jedną literkę).
3. Dzieci siedzą w okręgu. Prowadzący zapowiada, że na dzisiejszych zajęciach zabiera je w wyjątkowe miejsce – do teatru. Prowadzący snuje opowieść ruchową:

Czy możemy teraz wybrać się do teatru? Jeśli tak, to w jaki sposób? Zamknijcie oczy. Wyobraźcie sobie, że jedziecie tam samochodem. Wyobraźcie sobie, jak wygląda wasze auto. Jaki ma kolor? Ile ma drzwi? Wsiadamy do samochodu. Zapinamy pasy. Spoglądamy przez okno. Wreszcie dotarliśmy na miejsce. Wyłączamy auto. Zaciągamy hamulec ręczny. Wsiadamy. Zamykamy auto na klucz. Jesteśmy przed budynkiem teatru.

WSKAZÓWKA

Dobrze jest spisać teatralny savoir-vivre na dużym arkuszu papieru, urozmaicając go ilustracjami.

4. Prowadzący pokazuje dzieciom obrazki związane z teatrem (scena, kurtyna, widownia, oświetlenie, nagłośnienie, dekoracje itd.). Wspólnie je omawiają. Dzieci dzielą się swoimi doświadczeniami związanymi z teatrem. Być może już kiedyś uczestniczyły w jakimś spektaklu.
5. Improwizacje zbiorowe. Grupa tworzy za pomocą gestów elementy teatru: scenę, kurtynę, nagłośnienie, dekoracje itp. Dajemy dzieciom drobne instrukcje, np.: „Akcja dzieje się w lesie. Jest ciemno i zimno. Zza drzew dobiega dźwięk kroków jakiegoś zwierzęcia”.
6. Prowadzący zadaje pytania o osoby pracujące w teatrze – czym się zajmuje:
  - scenarzysta,
  - scenograf,
  - reżyser,
  - kostiumograf,
  - aktor,

- oświetleniowiec,
- inspicjent itp.

Chętne dzieci próbują wcielić się w rolę poszczególnych postaci.

7. Odgrywanie w parach wylosowanych scenek, np.:
  - Ktoś rozmawia podczas spektaklu w teatrze. Zwróć mu grzecznie uwagę.
  - Zadzwoił ci telefon podczas oglądania przedstawienia.
  - Aktor zapomniał tekstu.
  - Na skutek awarii w sali zgasły wszystkie światła.
  - Aktor podczas spektaklu zaprasza cię na scenę.
  - Aktor stoi w kulisie i ma straszną tremę.
  - Ktoś siedzący na widowni robi zdjęcia.
  - Aktor wypowiada kwestię, a ktoś na widowni szeleści papierkami.

III. CZĘŚĆ KOŃCOWA

1. Tworzymy kilkusobowe zespoły. Z dostępnych materiałów plastycznych dzieci projektują plakat (na dużym arkuszu papieru) promujący widowisko teatralne pt. „Kopciuszek”.
2. Uczestnicy wykonują papierowe bilety i/lub zaproszenia na wymyślony przez siebie spektakl teatralny.

Scenariusz lekcji #2

TEMAT: PORTRETY BOHATERÓW

Czas trwania: 45 minut

Uczestnicy: dzieci w wieku 6 lat

Cele lekcji:

- tworzenie profilu osobowego głównych bohaterów spektaklu „Kopciuszek”,
- rozbudzanie wyobraźni dzieci,
- łączenie wydarzeń w ciąg przyczynowo-skutkowy,
- wcielanie się w role,
- próba oceny zachowania bohaterów,
- wymyślanie innego zakończenia baśni o Kopciuszku.

Przygotowanie do lekcji: Lekcja powinna się odbyć po obejrzeniu spektaklu w teatrze.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Dzieci siedzą w okręgu. Podają skojarzenia do wyrazu „Kopciuszek”. Każda kolejna osoba siedząca w okręgu musi powtórzyć słowa podawane przez poprzedników oraz dopowiedzieć własne skojarzenie.
2. Dzieci wymieniają cechy Kopciuszka w formie akrostychu. Prowadzący zajęcia zapisuje propozycje dzieci na dużym arkuszu papieru, np.:

K – kochana,	U ...
O – opiekuńcza,	S ...
P – piękna itd.	Z ...
C ...	E ...
I ...	K ...

WSKAZÓWKA

Innym wariantem tego zadania może być podział uczestników na mniejsze zespoły oraz wypisanie w podobny sposób cech innych bohaterów, np. Macochy, Sióstr, Księcia. Urozmaiceniem zajęcia będzie losowanie bohaterów, którym dzieci mają przyporządkować cechy.

3. Ćwiczenia naśladowcze. Dzielimy grupę na trzy zespoły. Każdy zespół najpierw prezentuje swoje zadanie oddzielnie, a następnie wszyscy razem.
  - I grupa naśladuje głosy ptaków.
  - II grupa wciela się w rolę leśnych zwierząt.
  - III grupa naśladuje różne zjawiska przyrody.
4. Dzieci maszerują po sali z pewną emocją/nastawieniem, np.:
  - Kopciuszek idzie pewnym krokiem na bal.
  - Wybiła północ. Przestraszony Kopciuszek w popłochu wybiega z balu.
  - Jestem złą Macochą. Ma być tak, jak chcę.
  - Jestem smutnym Kopciuszkiem.
  - Księżę jest zauroczony.
  - Siostry Kopciuszka z zazdrością spoglądają na wybrankę Księcia.
  - Nikt mnie nie lubi. Jestem tylko biedną sierotą.
5. Dzieci odtwarzają scenki z „Kopciuszka” w formie stop-klatek. Na wskazany sygnał zastygają w bezruchu. Przykładowe scenki:
  - Wróżka rozmawia z Kopciuszkiem.
  - Księżę przychodzi z bucikiem.
  - Kopciuszek rozdziela ziarna.

II. CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Nauczyciel zadaje dzieciom pytania wprowadzające:
  - Czy kiedykolwiek znaleźliście się w takiej sytuacji, że ktoś was wyśmiewał lub był wobec was niemiły? Podajcie przykłady.
  - Jak się czujecie, gdy ktoś wam odmawia wspólnej zabawy?
  - Opowiedzcie o tym, jakie uczucia mogą towarzyszyć osobie, która jest przez innych obrażana, wyśmiewana, odepchnięta.

Prowadzący podkreśla, że podobny problem występuje w baśni o Kopciuszku. Zadaniem dzieci jest poszukiwanie analogii pomiędzy wydarzeniami ze spektaklu a sytuacjami z życia codziennego. Wypisujemy przykłady na tablicy.

2. Sąd nad Macochą. Podział na role:

- Oskarżona – Macocha,
- Powód – Kopciuszek,
- Sędzia,
- obrońcy,
- Ławnicy,
- Świadkowie.

WSKAZÓWKA

Sędzią powinien być nauczyciel. Jego zadaniem jest tak pokierować rozprawą, aby wystąpiły nieoczywiste hipotezy, np.:

- Może Kopciuszek wcale nie był taki biedny? Może Kopciuszek tak naprawdę był leniwy?
- Być może Siostry Kopciuszka były wobec niego okrutne dlatego, że wychowywały się bez taty?

Na koniec tego zadania pytamy dzieci, co byłoby dla nich najgorszą karą. Dzieci podają przykładowe kary dla Macochy. Na końcu rozprawy powinien zapisać wyrok.

III. CZĘŚĆ KOŃCOWA

1. Dokończ zdania:

Co by było, gdyby...

- ...Tata Kopciuszka ożenił się z inną kobietą?
- ...Kopciuszek złamał nogę i nie poszedł na bal?
- ...Księżę wybrał za żonę jedną z córek Macochy?
- ...Dobra Wróżka nie pojawiła się w życiu Kopciuszka?
- ...odwołano bal u Księcia?
- ...Kopciuszek wrócił z balu na czas i nie zgubił pantofelka?
- ...zła Macocha miała cztery córki?
- ...Kopciuszek uciekł z domu i nie pojawił się nigdy na balu?

2. Rozmowa podsumowująca.

- Gdybyście dzisiaj mieli napisać baśń o sobie samych, to co byście w niej zawarli?
- Wymyślcie dalsze losy małżeństwa Kopciuszka z Księżciem. Przedstawcie je za pomocą scenek dramowych.
- Zaproponujcie inne zakończenie baśni o Kopciuszku. Przedstawcie je za pomocą rysunku lub opowieści ruchowej. Doceniane będą najbardziej kreatywne i nieoczywiste pomysły.

3. Ćwiczenie rozluźniające „Galeria postaci”.

Prowadzący bierze wyciętą z kartonu ramę i przykłada ją każdemu dziecku – bohaterowi portretu, tworząc galerię zdjęć.

Scenariusz lekcji #3

TEMAT: BAL U KSIĘCIA

Czas trwania: 45 minut

Wiek uczestników: dzieci w wieku 6 lat

Cele lekcji:

- kształtowanie poczucia rytmu,
- rozwijanie motoryki małej i dużej,
- kształtowanie wyobraźni,
- wcielanie się w różne role.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Rytmiczna rozgrzewka. Przy dźwiękach skocznej muzyki dzieci wykonują następujące czynności:
  - Przechadzają się, jakby miały suknie balowe oraz wysokie obcasy.
  - Kłaniają się raz z lewej, raz z prawej strony.
  - Tańczą, jakby miały stopy przyklejone do podłogi.
  - Tańczą, wymachując jedynie dłońmi.
  - Tańczą tylko ich głowy.
  - Tańczą z zamkniętymi oczami.
  - Poruszają się, jakby w sali panował straszny ścisk.
  - Poruszają się, jakby było im bardzo gorąco.
2. Zabawa „Na balu” – improwizacje taneczne. Prowadzący włącza dzieciom przygotowany mix utworów różnych gatunków muzycznych. Zadaniem dzieci jest zatańczyć w rytm usłyszaných melodii.

3. Goście (uczestnicy warsztatów) zaproszeni na bal próbują czegoś gorzkiego, słodkiego, zimnego, gorącego, wachają coś o brzydkim zapachu (np. zepsuty ser). Na koniec wszyscy żują gumę.
4. Ćwiczenie poprawiające koncentrację uwagi. Prowadzący wybiera wzrokiem jedną osobę siedzącą w okręgu i stara się utrzymać z nią kontakt wzrokowy jak najdłużej. Zabawę powtarzamy kilka razy.

II. CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Zabawa „Do kogo należy ten bucik?”. Dzieci mają za zadanie dokładnie się rozejrzeć i zauważyć, w co są ubrani pozostali uczestnicy warsztatów. Następnie każdy zdejmuje po jednym buciku i kładzie go na środku okręgu. Drugi bucik chowamy w wyznaczone miejsce w sali. Wybrane osoby muszą znaleźć właścicieli brakującej pary obuwia. Wręczając bucik, wybrana osoba mówi krótką rymowaną:

Muszę wejść i do służki,
pantofelek przymierzyć do nóżki.

2. Dzieci siedzą w okręgu. Po kolei każde losuje z magicznego pudełka przedmioty występujące w baśni oraz podaje inne zastosowanie danego rekwizytu, np. miotły, pantofelka, różdżki.

WSKAZÓWKA

Jeżeli nie mamy rekwizytów, możemy użyć wydrukowanych obrazków.

3. Ćwiczenie motoryki małej. Dzielimy grupę na kilka zespołów. Każdej drużynie rozdajemy pomieszane ziarna słonecznika oraz dyni. Zadaniem dzieci jest jak najszybsze oddzielenie ziaren na dwie gromadki. Wygrywa zespół, który pierwszy wykona to zadanie.
4. Zabawa „Bal u Księcia”. Autoprezentacje dam, które przyszły na bal – casting na królową. Każda uczestniczka ma za zadanie zaprezentować się jak najlepiej przed Księciem.

WSKAZÓWKI

- Rozdzielamy dzieciom poszczególne role (goście, dworzanie, Kopciuszek, Księżę, Król, Macocha, Siostry).
- Dbamy o stworzenie klimatu sali balowej – włączamy muzykę, rozdajemy dzieciom rekwizyty.
- Prowadzący powinien wprowadzić dzieci w atmosferę balu.

III. CZĘŚĆ KOŃCOWA

1. Wyklejanie sukni Kopciuszka lub stroju Księcia ziarnami słonecznika i/lub dyni po uprzednim rozdaniu dzieciom wydrukowanych szablonów.
2. Projektowanie i budowa zamku dla pary młodej – forma dowolna. Może to być konstrukcja zbudowana z klocków (drewniane, plastikowe, Lego) lub makieta.

WSKAZÓWKA

Jeśli grupa ma szybkie tempo pracy, wykonujemy oba działania. Jeśli nie, wówczas wybieramy jedną aktywność.

Opracowały:

Monika Zaborska – aktorka Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

Agnieszka Pawelska – nauczycielka w Społecznej Szkole Podstawowej nr 4 PTO w Białymstoku

Krystyna Kacprowicz-Sokołowska
Izabela Sadowska

„Teatr zaczyna się od wieszaka”.

Konstanty Stanisławski

Scenariusz lekcji #1

TEMAT: PODRÓŻ TEATRALNA

Uczestnicy: uczniowie klas I–III szkoły podstawowej

Czas trwania: 2–3 godziny lekcyjne

Pomoce dydaktyczne: tekst baśni lub fragmenty przedstawienia, ilustracje postaci, przykładowe plakaty, afisze teatralne, kredki, klej

Cele lekcji:

- wdrożenie ucznia do uczestnictwa w kulturze wyższej i nabycie umiejętności właściwego zachowania się w teatrze,
- poznanie słownictwa związanego z teatrem: widownia, scena, kulisy, kurtyna itp.,
- umiejętność wyróżnienia postaci głównych i drugoplanowych,
- wzbogacenie słownictwa ucznia o przymiotniki określające cechy postaci,
- umiejętność stworzenia afisza/plakatu do przedstawienia.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewidziany do wykorzystania na zajęciach edukacji wczesnoszkolnej po przeczytaniu przez nauczyciela (uczniów) baśni lub obejrzeniu spektaklu „Kopciuszek”.

WSKAZÓWKA

Lekcja jest dość długa, można ją więc podzielić na kilka lekcji lub wybrać niektóre z proponowanych ćwiczeń w zależności od dostępnego czasu.

PRZEBIEG LEKCJI

I. INTEGRACJA I ROZGRZEWKA

Prowadzący wita dzieci, np.: „Kochane dzieci, wysłuchaliście baśni (przeczytałyście baśń / obejrzałyście inscenizację baśni) pt. „Kopciuszek”. Na dzisiejszej lekcji przypomnimy sobie treść baśni oraz poznamy zabawy teatralne. Aktor przed każdym spektaklem rozgrzewa swoje ciało i aparat mowy. Wstańcie! Zaczynamy naszą teatralną podróż”.

1. INTEGRACJA

Zaczynamy od ćwiczeń, które pozwolą dzieciom bardziej się poznać, polubić, pozbyć się lęków przed kontaktem z inną osobą oraz pomogą wyrażać i pokazywać różne emocje.

WSZYSCY ZE WSZYSTKIMI

Uczniowie chodzą między sobą. Witają się – nie tylko podając sobie ręce, ale również dotykając się („witając”) innymi częściami ciała, np. łokciami, głową, piętami.

WITAM CIĘ

Dzielimy uczniów na dwie grupy, które stoją naprzeciw siebie. Na sygnał dany przez animatora rzędy ruszają w kierunku drugiej grupy. Wypowiadają do siebie powitanie:

- „Hej!” lub „Cześć!” – np. bardzo wesoło jak Siostry Kopciuszka do Księcia,
- „Witam!” – np. oschle jak Macocha do Kopciuszka,
- „Dzień dobry!” – np. poważnie, ponieważ witamy Króla.

ŚLEDZĘ CIĘ

Przez chwilę stajemy się Macochą, która koniecznie musi kontrolować, co robi Kopciuszek. Każdy uczeń wybiera jedną osobę, która będzie jego „Kopciuszkiem”. Nie może zdradzić, kogo wybrał. Na sygnał dany przez nauczyciela zaczyna ją śledzić. Na koniec, krzycząc „Kopciuchu!”, łapie ją.

2. ROZGRZEWKĄ

LUSTRO

Dzieci stoją naprzeciw siebie. Jedna osoba robi miny, np. krzywić się – jak wiecznie narzekające Siostry Kopciuszka, marszcząc czoło – jak niezadowolona Macocha, wypycha policzki i robi: „Puff!” – jak zmęczona Służąca, mlaszcze – jak Wróżka, która się zastanawia, co ma wyczarować itp. Druga osoba w „lustrze” stara się ją naśladować.

LICZYMY ZĄBKI

Językiem staramy się dotknąć każdego zęba. Z przodu i od środka.

KONIK

Dobra Wróżka zamieniła myszy w piękne konie, które stoją w zaprzęgu: parskają, przeżuwiają i ciamkają. A woźnica: kląska, ziewa, cmoka i mówi: „Prrrrrrr”.

PODWIECZOREK (ćwiczenia oddechowe)

Nauczyciel opowiada dzieciom: „Kopciuszek niesie swoim Siostram na tacy podwieczorek. Jest to pyszne, rumiane jabłuszko. Zamykamy oczy. Wyobrażamy to sobie. Czujemy zapach tego jabłka. Wciągamy mocniej powietrze. Nagle jabłko spada z tacy (robimy mocny wydech)”.

MIŁY KOT, GROŹNY LEW

Uczniowie masują sobie twarz, ziewają, wydają niskie dźwięki i mruczą (jak kot). Mruczenie staje się coraz głośniejsze, aż przechodzi w ryk lwa. Następnie ryczą jak lew, wypowiadając samogłoski: *a, e, i, o, u, y*.

3. JA TEŻ MOGĘ (CHCĘ) BYĆ AKTOREM

KARTKA

Nauczyciel trzyma w ręku kartkę. Wykonuje nią szereg ruchów, które stara się naśladować dziecko: potrząsanie, podskakiwanie, obrót w powietrzu, składanie na pół, zginięcie jednego rogu, zginięcie całej kartki. Dziecko „staje się” kartką.

ZWIS

Siostram Kopciuszka nigdy nic się nie podoba. Zawsze są marudne i niezadowolone. Stojąc w okręgu, pochylamy się do przodu, luźno zwieszając ręce. W tej pozycji łatwo pokazać emocje, tj. zniechęcenie, rozczarowanie, załamanie, rozżalenie i niechęć. Jęczymy, stękamy, marudzimy, każdy na swój sposób. Aby dzieci nie zostały w tych negatywnych emocjach, kończymy ćwiczenie radosnym wyskokiem z okrzykiem „Hej!”.

4. AKTOR MUSI MIEĆ DONIOSŁY GŁOS

OD SZEPTU DO KRZYKU

Jedna osoba siedzi w okręgu, ma zamknięte oczy. Uczniowie tworzący okrąg wypowiadają jej imię – najpierw szeptem, potem coraz głośniej. Kiedy już krzyczą, zaczynamy mówić znowu ciszej, aż do szeptu.

RAZY TRZY

Zaznaczamy trzy miejsca (mogą być woreczki z grochem, maskotka lub rekwizyt z „Kopciuszka”): pierwsze 2–3 kroki od dziecka, drugie 10 kroków od dziecka, trzecie na końcu sali. Każde dziecko spogląda na najbliższy przedmiot i wypowiada „Kopciuszek” lub swoje imię. Potem przemawia do drugiego przedmiotu, a następnie do trzeciego. Za każdym razem należy zwiększyć siłę głosu. To ćwiczenie uczy dzieci, jak ważne jest mówienie, gdyż wszystkie osoby siedzące na widowni w teatrze, nawet te w ostatnich rzędach, muszą doskonale słyszeć aktora.

II. WPROWADZENIE SŁOWNICTWA ZWIĄZANEGO Z TEATREM

CO TO JEST TEATR? (rozmowa kierowana)

- Spektakl teatralny, w którym aktorzy grają sztukę dla publiczności.
- Budynek, w którym odgrywane jest przedstawienie.

SCENA I KURTYNA (rozmowa kierowana)

Pomocnicze pytania: „Kto z was był w teatrze? Na jakiej sztuce byliście? Jakie pomieszczenia znajdują się w teatrze?”

Pokaz ilustracji: foyer, szatnia, widownia/widz, scena, kurtyna, kulisy, garderoba.

TEATRALNY SAVOIR-VIVRE

Uczniowie losują rysunek. Na jego podstawie przygotowują krótką scenkę lub stop-klatkę ukazującą niewłaściwe zachowanie się widza w teatrze. Każdą scenkę zmieniamy tak, aby pokazywała właściwe zachowanie, np. uczeń siedzi i je / odkłada jedzenie; rozmawia przez telefon / chowa telefon itp.

Załącznik 1 (kl. I), **Załącznik 2** (kl. II-III).

KOPCIUSZEK – UCZUCIA I (do wyboru)

Uczniowie (kl. I) siedzą w okręgu. Nauczyciel rozkłada na dywanie ilustracje z postaciami z baśni (Kopciuszek, Ojciec Kopciuszka, Macocha, Siostry Kopciuszka, Matka Chrzestna). Pyta dzieci: „Jakie uczucia wzbudziła w was ta postać? Jeśli pozytywne (polubiliście ją), połóżcie obok rysunku znaczek 😊. Jeśli nie, to połóżcie ☹️. Jak myślicie, czy cechy charakteru postaci z naszej baśni odnajdziemy we współczesnym świecie?”. Przykłady: dokuczanie Kopciuszkowi – dzisiejszy hejt, obraźliwe zachowania w szkole.

KOPCIUSZEK – UCZUCIA II (do wyboru)

Uczniowie (kl. I-III) podają sobie zdjęcie Kopciuszka. Opowiadają, co czuły, oglądając spektakl / słuchając baśni, lub co czuł Kopciuszek. Przykłady: Kopciuszek był bardzo smutny, kiedy Macocha kazała mu spać przy kominku; szczęśliwy – gdy spotkał Księcia; zrozpaczony – po śmierci Ojca. Co czuła Macocha jako dobra matka – miłość, troskę o córki; co czuła jako okrutna Macocha – zazdrość o Kopciuszka, nienawiść itp. Przedstawiając swoje emocje, odczucia, nastroje, dzieci przypominają sobie treść baśni.

POSTACIE PIERWSZO- I DRUGOPLANOWE, RZECZYWISTE I FANTASTYCZNE (rozmowa kierowana dla uczniów kl. II lub III)

Rozmowa ma na celu wzbogacenie słownictwa uczniów. Uczniowie podają określenia pasujące do postaci z baśni. Notatka do zeszytu (np. w postaci tabeli):

- Kopciuszek: sierota, samotny, biedny, nieszczęśliwy, pracowity, uczynny, troskliwy, piękny.
- Ojciec: kupiec, zapracowany, kochający Kopciuszka, samotny, troskliwy, naiwny.
- Macocha: fałszywa, okrutna, niesprawiedliwa, elegancka, kochająca córki, nikczemna.
- Siostry Kopciuszka: kłótniwe, bezmyślne, samolubne, dokuczające, opryskliwe, leniwe, brzydkie, głupie.
- Matka Chrzestna: postać fantastyczna, dobroduszna, zatroskana, potrafi czarować, pomysłowa.

Nauczyciel zwraca dzieciom uwagę, że w przedstawieniu występują postacie pierwszoplanowe (Kopciuszek, Macocha, Wróżka, Siostry Kopciuszka, Księżę), ale także drugoplanowe. Uczniowie je wymieniają: Kronikarz, Ochmistrzyni, Halabardnik, Herold. Wśród nich w baśni występują postacie rzeczywiste oraz postacie i elementy fantastyczne. Dzieci podkreślają w swojej notatce postacie fantastyczne.

Załącznik 4.

III. PLAKAT CZY AFISZ?

Nauczyciel prezentuje dzieciom różne plakaty i afisze teatralne. Omawia, co powinno się znaleźć na takim plakacie.

- Afisz – ma na celu informowanie o czymś, więc może się na nim znajdować sam tekst.
- Plakat – ma być reklamą, musi zachęcać. W plakatach na pierwszym miejscu znajduje się oprawa graficzna. Afisz teatralny stał się inspiracją do tworzenia plakatów.

Dzielimy dzieci na grupy (maks. 4–5). Każda grupa projektuje plakat do spektaklu „Kopciuszek”.

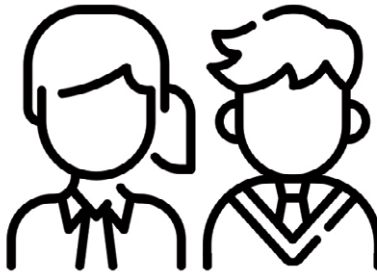
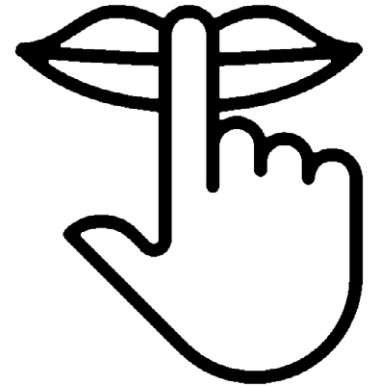
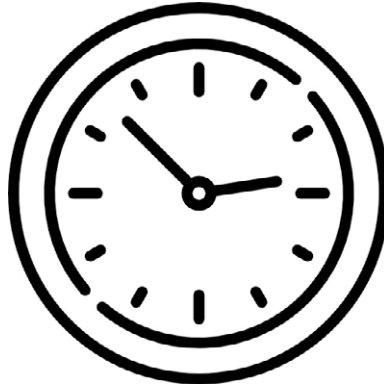
Załącznik 5.

IV. PODSUMOWANIE

Dzieci siedzą w okręgu i kończą zdanie: „Dzisiaj nauczyłam(-em) się...”.

Załącznik 1.

Załącznik 2.

Jak zachowywać się w teatrze?

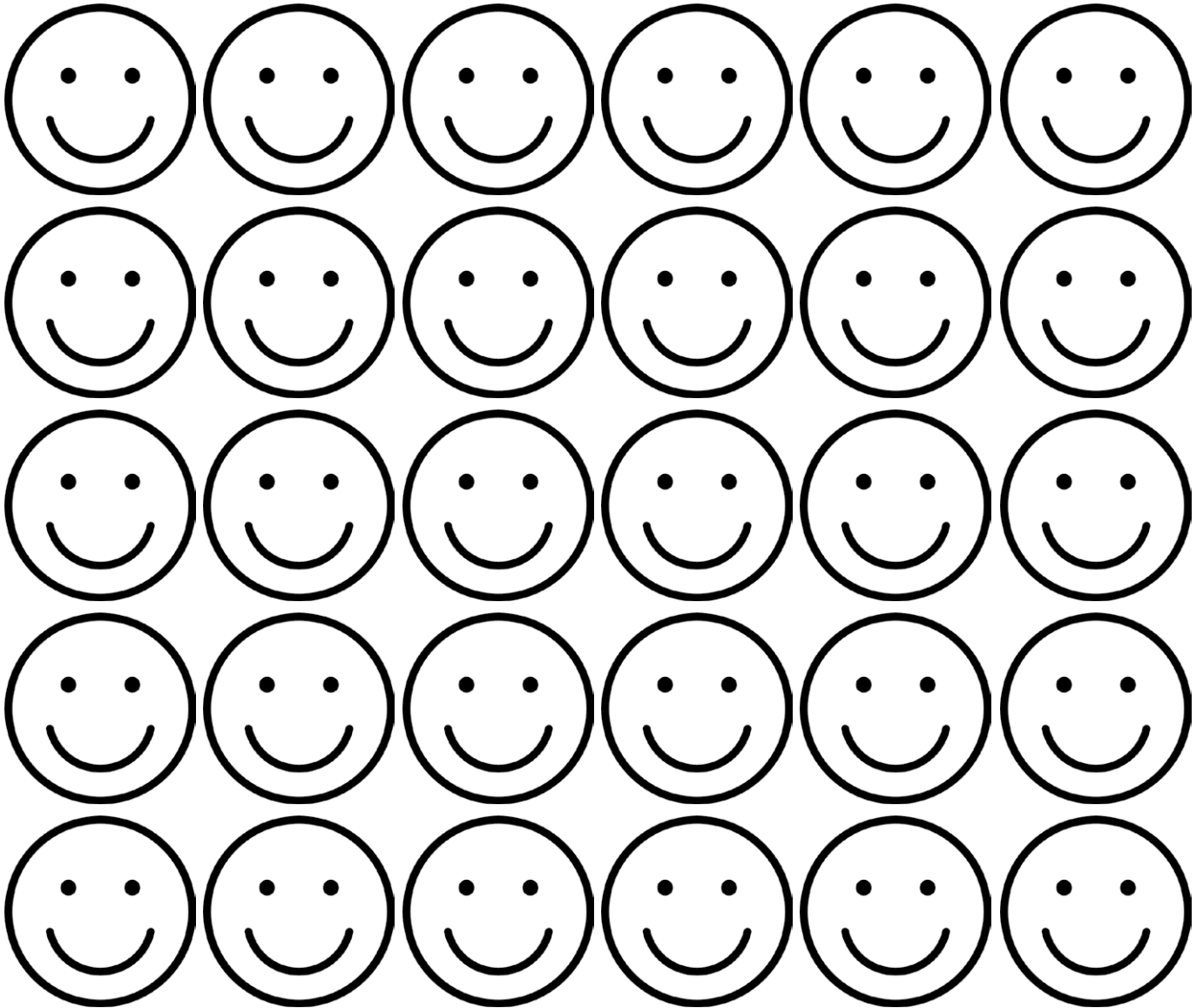
Przeczytaj poniższe zdania i podkreśl litery przy tych, które są prawdziwe. Hasło utworzą podkreślone litery czytane z góry na dół.

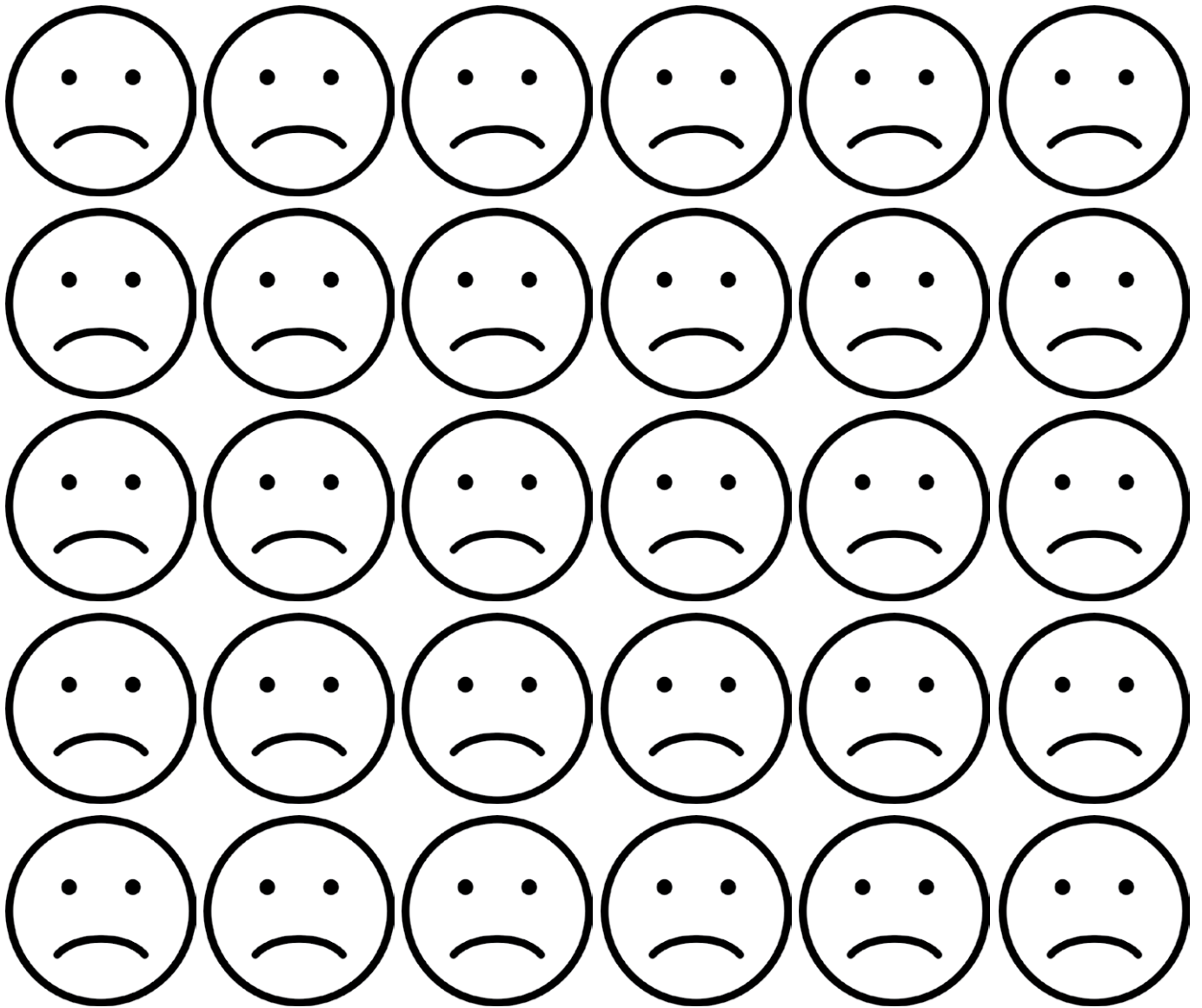
- Z** Do teatru ubieramy się w dresy.
- K** Nie spóźniamy się na przedstawienie.
- U** Do teatru nie przychodzimy z jedzeniem i picciem.
- A** Rozpychamy się, wchodząc, aby jak najszybciej zająć wolne miejsce.
- S** Podczas przedstawienia podchodzimy do sceny i zagadujemy aktorów.
- L** W trakcie trwania spektaklu staramy się nie wychodzić z sali.
- O** W trakcie przerw możemy wchodzić na scenę.
- T** W trakcie przedstawienia nie można robić zdjęć.
- U** W trakcie trwania sztuki nie rozmawiamy i nie kręcimy się na fotelu.
- P** Jeśli mamy ochotę, zaglądamy do garderoby aktorów.
- C** Podczas przedstawienia przesiadamy się na inne miejsca.
- R** Po zakończeniu bijemy brawo, nie gwizdźmy i nie krzyczymy.
- Z** Jeśli sztuka nam się nie podoba, włączamy sobie telefon komórkowy.
- A** Po zakończeniu przedstawienia wychodzimy z sali bez przepychania się.

Załącznik 3.

Załącznik 5.

T
Teatr
Dramatyczny
wrocław

REŻYSERIA:
JUSTYNA ZAJA

ADAPTACJA:
SZYMON ZACHIMEK

SCENOGRAFIA I KOSTIUMY:
PAVEL HUBIČKA

MUZYKA:
PIOTR KLIMEK
i MACIEJ CEMPURA

RUCH SCENICZNY:
KAROLINA GARBARCIN

INSPIJENT:
JERZY TABORSKI
i KAROLINA BIELAŃSKA

OBSDA:
JUSTYNA GODLEWSKA-KRUCZKOWSKA
PAULA GOGOL
KRYSZYNA KACPROWICZ-SOKOLOWSKA
KRZYSZTOF ŁAWNICZAK
DAWID MALEC
KATARZYNA MIKIEWICZ
AGNIESZKA MOŻEJKO-SZEKOWSKA
EWA PALIŃSKA
SŁAWOMIR POPLAWSKI
DAWID ROSTKOWSKI
GRZEGORZ SUSKI
PIOTR SZEKOWSKI
MAREK TYSZKIEWICZ
KAMILA WRÓBEL-MALEC
MOMIKA ZABORSKA

JACOB GRIMM
WILHELM GRIMM

KOPCIUSZEK

Scenariusz lekcji #2

TEMAT: TEATR TO MAGIA

Uczestnicy: uczniowie klas I–III szkoły podstawowej

Czas trwania: 2–3 godziny lekcyjne

Pomoce dydaktyczne: przykładowe scenariusze przedstawień, ilustracje, zdjęcia ze spektaklu, zeszyt, karta pracy „Ludzie teatru”, rekwizyty (np. poduszka, kocyk, kawałek materiału, szmatka do podłogi, miotła, rulon papieru, beret, bębenek lub inny instrument), gazety, klej, nożyczki

Cele lekcji:

- aktywny udział w grach dramatycznych i zabawach ruchowych,
- tworzenie planu wydarzeń baśni na podstawie ilustracji, treści lub obejrzanego spektaklu,
- poznanie nazw osób pracujących w teatrze (aktor, reżyser, scenograf, kostiumolog/kostiumograf, akustyk, choreograf, sufler, oświetleniowiec itd.),
- zaprojektowanie kostiumów głównych postaci.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewidziany do wykorzystania na zajęciach edukacji wczesnoszkolnej po przeczytaniu przez nauczyciela (uczniów) baśni lub obejrzeniu spektaklu „Kopciuszek”.

WSKAZÓWKA

Lekcja jest dość długa, można ją więc podzielić na kilka lekcji lub wybrać niektóre z proponowanych ćwiczeń w zależności od dostępnego czasu.

PRZEBIEG LEKCJI

I. TEATR TO MAGIA – WPROWADZENIE DO TEMATU (rozmowa kierowana)

Nauczyciel wita dzieci, np.: „Kochane dzieci, jak rozumiecie powiedzenie *Teatr to magia*? Posłuchajcie wiersza. Może na jego podstawie uda się wam odpowiedzieć na to pytanie”. Nauczyciel czyta wiersz. Uczniowie odpowiadają np. o tym, że zwykła miska czy garnek w teatrze może być księżycem, hełmem itd. I w tym jest właśnie ukryty czar i magia teatru.

Joanna Kulmowa
PO CO JEST TEATR

*Ta drabina to schody do nieba,
a ta miska pod schodami to księżyc.
Tamten miecz to zwyczajny pogrzebacz,
a z garnków są hełmy rycerzy.
A kto w te czary nie uwierzy?
[...]*

Joanna Kulmowa, „Po co jest teatr”,
<http://wiersze.doktorzy.pl/teatr.htm>, dostęp 8.12.2021.

II. INTEGRACJA I ROZGRZEWKA

Zajęcia zaczniemy od zabaw integracyjnych oraz rozgrzewki, jaką każdy aktor wykonuje przed występem.

1. INTEGRACJA

STOP!

Dzieci chodzą po sali swobodnie, w różnych kierunkach. Na hasło „Stop!” mają np. uścisnąć jak najwięcej rąk, poklepać się po ramionach, dotknąć ściany lub wszystkich czterech ścian, poszukać osób o tym samym kolorze oczu lub ubrania.

KULKA [rozgrzewka emocjonalna]

Siedzimy w okręgu. Na środku leży wyimaginowana kulka. Chętne dziecko bierze i „połyka” kulkę, co sprawia, że zmienia się w postać z „Kopciuszka”. Ważne są tutaj mina, gest, postawa. Pozostali odgadują. Następnie kulkę „połykają” inne chętne osoby.

2. ROZGRZEWKA

CIASTKO [ćwiczenie warg i języka]

Wyobrażamy sobie, że zjedliśmy ogromne ciastko. Trochę się pobrudziliśmy. Oblizujemy wargi, kąciki ust, podniebienie. Staramy się dotknąć nosa, na którym jest trochę cukru pudru, a potem policzków i brody. Następnie „płuczemy” ząbki.

PIÓRKO [ćwiczenia oddechowe]

Kopciuszek, sprząając, zgubił piórko z miotełki (piórko może być wyimaginowane). Dzieci dmuchają na piórko trzymane w dłoni, przy ścianie, aby nie spadło.

ZDZIWIONE SAMOGŁOSKI

Uczniowie wypowiadają samogłoski [a, e, i, o, u, y] cicho, głośno, staccato, legato, nisko, jakbyśmy byli zdziwieni, przestraszeni itd.

MOKRY PIES

Ojciec Kopciuszka miał wspaniałego, wielkiego psa. Pewnego dnia była wielka ulewa. Piesek wrócił do domu i zaczął się otrząsać, robiąc „Brrrrr!” – naśladujemy go (ćwiczenia na głoskę r).

3. TRENING AKTORSKI

Dzieci odgrywają improwowane miniscenki na temat zadany przez prowadzącego:

- Jesteśmy Ojcem Kopciuszka, który niesie ciężki wór.
- Przechodzi przez kałuże w deszczu.
- Wchodzi ciężko pod górę.
- Wieje silny wiatr, spycha go w różne strony.
- Upuszcza worek, z którego wypęłza wąż (naśladujemy ruchy węża).
- Ojciec skrada się, łapie węża za ogon i wyrzuca daleko za siebie.
- Potem zawiązuje worek, zarzuca na plecy i idzie dalej.

4. ZABAWY DRAMOWE

Teraz będziecie mogli sami odkryć tajemnice i magię teatru.

KIJ

Dzieci siedzą w okręgu. Pośrodku leży kij (lub miotła Kopciuszka). Kij może być wszystkim! Dzieci po kolei prezentują scenkę z kijem. Pozostali zgadują, jakim przedmiotem jest kij (np. parasolem, wiertarką, strzelbą, gitarą, mikrofonem, wykałaczką, prysznicem).

RUCHOMY MOST

Ojciec Kopciuszka wyrusza w drogę. Dociera do ruchomego mostu. Dzieci, podzielone na grupy, ustawiają się „budując” most, który potem się porusza z różnych powodów, np. przez silny wiatr, trzęsienie ziemi, tornado, przechodzącego po nim słonia lub przejeżdżający ciężki wóz.

III. LUDZIE TEATRU

Magię w teatrze tworzą również ludzie, którzy przygotowują przedstawienia. Dzieci odgadują, którzy pracownicy teatru wypowiadają poniższe zdania:

- Ach! Jak mi się pięknie udało ta scenografia. [scenograf]
- Kopciuszkule! Marsz do kuchni. [aktor]
- Proszę zagrać, że pani postać chce się stąd wydostać. [reżyser]
- Muszę zamówić jeszcze trochę tego złotego materiału. Zabrakło mi na rękawy! A jeszcze buty muszę nim obszyć... [kostiumolog/kostiumograf]
- Pani Aniu, proszę się teraz nie ruszać, bo krzywo pomaluję pani brwi i makijaż będzie do poprawy. [charakteryzator]
- Bilet ulgowy na to przedstawienie kosztuje 25 zł. Chce pani miejsca na balkonie czy w łoży? [bileterka]
- Panie reżyserze, włączyłem teraz muzykę ciszej, jak pan sobie życzył. [akustyk]
- Potrzebna mi jest w zespole taka aktorka jak pani. [dyrektor teatru]
- Muszę napisać jeszcze raz tę scenę. Wydaje mi się, że główny bohater... [scenarzysta, dramaturg, autor sztuki]
- [szepcem] I tu mówi pan: „Wi-taj, hra-bi-no”. [sufler]
- Proszę państwa na scenę, jesteśmy po trzecim dzwonku. [inspicjent]
- Panie reżyserze, czy druga scena pierwszego aktu była dobrze oświetlona? [oświetleniowiec]

Załącznik 2a [kl. II], **Załącznik 2b** [kl. III].

ZBIOROWA RZEŹBA [do wyboru]

Dzieci wybierają, jakim pracownikiem teatru będą. Po kolei wchodzi na „scenę”, zatrzymują się i mówią np.: „Jestem dyrektorem, który...” – i zastygają w stop-klatce. Następnie wchodzi kolejna osoba: „Jestem bileterką, która informuje dyrektora, że wszystkie bilety są sprzedane”. Potem wchodzi następna osoba itd.

ZDJĘCIE [do wyboru]

Dzieci opisują zdjęcie ze spektaklu „Kopciuszek”, wykorzystując słowa związane z teatrem: rekwizyt, kostium, scenografia.

III. PRACUJEMY Z TREŚCIĄ BAŚNI

UKŁADANIE PLANU WYDARZEŃ

Uczniowie kl. I układają ilustracje (lub zdjęcia z przedstawienia), tworząc kolejność wydarzeń baśni. Następnie wymyślają tytuły do ilustracji.

Załącznik 1.

Uczniowie kl. II zapisują plan wydarzeń w zeszytach, klas III – porównują wydarzenia w baśni i spektaklu.

Propozycje – plan wydarzeń:

Do przeczytanej baśni	
1.	<i>nie ma tego elementu w baśni</i>
2.	Małżeństwo wdowca
3.	Wyjazd Ojca
4.	Złe traktowanie pasierbicy przez Macochę i jej córki
5.	<i>w baśni punkt 3</i>
6.	Nadanie dziewczynie przezwiska Kopciuszek
7.	Śmierć Ojca
8.	Ogłoszenie o balu
9.	<i>nie ma tego elementu w baśni</i>
10.	Przygotowania do balu
11.	Pomoc Dobrej Wróżki
12.	Warunek postawiony przez Wróżkę
13.	Bal. Kopciuszek na balu
14.	Powrót Kopciuszka do domu
15.	Kolejny bal. Kolejne bale
16.	Zgubienie pantofelka. Koniec balu
17.	Poszukiwania tajemniczej dziewczyny z balu. Przymierzanie pantofelka
18.	Przeprosiny Sióstr za wszystkie krzywdy
19.	Poślubienie Księcia
20.	<i>nie ma tego elementu w baśni</i>

Do obejrzanego spektaklu	
1.	Opowieść Kronikarza. Mała Julia. Zabawa Julii z matką
2.	Małżeństwo Ojca
3.	<i>w spektaklu punkt 5</i>
4.	Macocha i siostry. Nowa rodzina. Lalka. Prezent
5.	Wyjazd ojca
6.	Złe traktowanie pasierbicy przez Macochę i jej córki
7.	Śmierć Ojca
8.	Ogłoszenie Herolda
9.	Wsparcie Zebaczki
10.	Przygotowania do balu
11.	Czary Matki Chrzestnej
12.	Ostrzeżenie. Północ
13.	Bal. Kopciuszek na balu
14.	Powrót Sióstr z balu
15.	<i>nie ma tego elementu w spektaklu</i>
16.	Zgubiony pantofelek. Pantofelek
17.	Poszukiwanie właścicielki pantofelka. Przymierzanie pantofelka
18.	Ukaranie Sióstr i Macochy
19.	Ślub
20.	Awans

RUCHOMA FOTOGRAFIA

Ustawiamy stop-klatkę w pozach dokładnie takich, jak wyglądają postacie na zdjęciu ze spektaklu lub ilustracji. Następnie dzieci wymyślają i pokazują, co było dalej. Zakończenie może być zaskakujące i niekoniecznie zgodne z treścią baśni, np.:

- Kopciuszek dowiadyuje się, że Ojciec nie wróci. Dalszy ciąg: Ojciec wraca.
- Siostry mierzą pantofelek. Dalszy ciąg: pantofelek pasuje na jedną z Sióstr.

IV. BAWIMY SIĘ W PROJEKTANTÓW TEATRALNYCH

Na dużych kartkach dzieci rysują proste schematy człowieka składające się z głowy i kresek. Uczniowie wykonują (przyklejając z gazet) projekt kostiumu dla wybranej postaci z „Kopciuszka” – mogą tam być rekwizyty, nakrycia głowy. Dzieci prezentują zaprojektowane kostiumy. Opowiadają, dla kogo jest kostium i dlaczego wybrały daną postać.

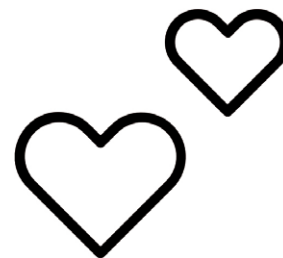
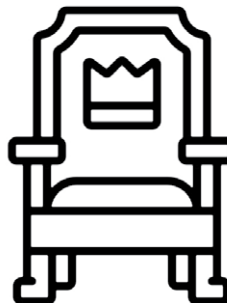
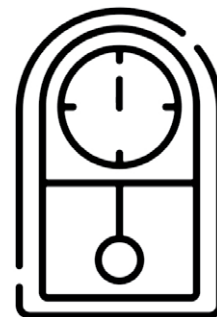
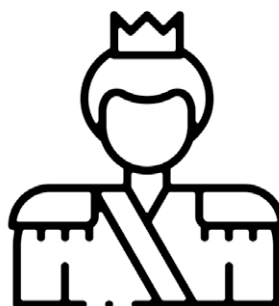
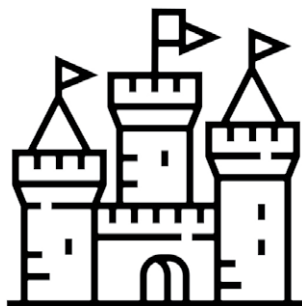
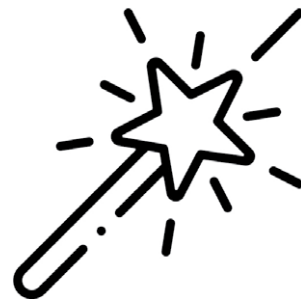
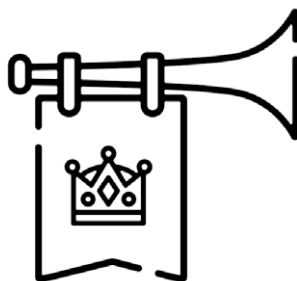
V. PODSUMOWANIE I OMÓWIENIE LEKCJI

Dzieci siedzą w okręgu i kończą zdanie: „Dzisiaj nauczyłam(-em) się...”.

Załącznik 1.

Ilustracje lub zdjęcia ze spektaklu do planu wydarzeń.

Załącznik 2a.

Ludzie teatru (kl. II)

Zgadnij! Kto mógłby to powiedzieć? Połącz linią wypowiedzi z nazwami w ramkach.

[szeptem]
Teraz pan mówi:
„Wi-taj, hra-bi-no!”

**Proszę zagrać, że pani postać
chce się stąd wydostać.**

AKTOR

**Ach, jak mi się pięknie udało
ta scenografia.**

CHARAKTERYZATOR

Kopciuszku! Marsz do kuchni!

KOSTIUMOGRAF

SUFLER

**Muszę zamówić jeszcze
trochę tego złotego
materiału. Zabrakło mi
na rękawy! A jeszcze buty
muszę nim obszyć...**

REŻYSER

**Pani Aniu, proszę się teraz nie
ruszać, bo krzywo pomaluję pani
brwi i makijaż będzie do poprawy.**

SCENOGRAF

Załącznik 2 b.

Ludzie teatru (kl. III)

Zgadnij! Kto mógłby to powiedzieć? Podpisz wypowiedzi nazwami z ramki.

Pani Aniu, proszę się teraz nie ruszać, bo krzywo pomaluję pani brwi i makijaż będzie do poprawy.

Panie reżyserze, czy druga scena pierwszego aktu była dobrze oświetlona?

Proszę zagrać, że pani postać chce się stąd wydostać.

Potrzebna mi jest w zespole taka aktorka jak pani.

Ach! Jak mi się pięknie udało ta scenografia.

AKTOR
AKUSTYK
REŻYSER
KOSTIUMOGRAF
SCENOGRAF

Muszę napisać jeszcze raz tę scenę. Wydaje mi się, że główny bohater...

Kopciuszkule! Marsz do kuchni!

CHARAKTERYZATOR
BILETERKA
OŚWIETLENIEWIEC
DYREKTOR TEATRU

Bilet ulgowy na to przedstawienie kosztuje 25 zł. Chce pani miejsca na balkonie czy w łoży?

(szepcem) Teraz pan mówi:
„Wi-taj, hra-bi-no!”.

SCENARZYSTA, DRAMATURG

SUFLER

Panie reżyserze, włączyłem teraz muzykę ciszej, jak Pan sobie życzył.

Muszę zamówić jeszcze trochę tego złotego materiału. Zabrakło mi na rękawy! A jeszcze buty muszę nim obszyć...

Scenariusz lekcji #3

TEMAT: BAWIMY SIĘ W TEATR

Uczestnicy: uczniowie klas I–III szkoły podstawowej

Czas trwania: 2–3 godziny lekcyjne

Pomoce dydaktyczne: krzyżówka, gazety lub bibuła, taśma klejąca, nożyczki, sznurek

Cele lekcji:

- umiejętność rozwiązywania rebusu lub krzyżówki,
- poznanie technik teatralnych,
- układanie krótkich dialogów,
- udział w zabawach tematycznych i improwizacjach,
- stworzenie krótkiej inscenizacji,
- projektowanie kostiumów z gazet lub bibuły do miniinscenizacji.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewidziany do wykorzystania na zajęciach edukacji wczesnoszkolnej po przeczytaniu przez nauczyciela (uczniów) baśni lub obejrzeniu spektaklu „Kopciuszek”.

WSKAZÓWKA

Lekcja jest dość długa, można ją więc podzielić na kilka lekcji lub wybrać niektóre z proponowanych ćwiczeń w zależności od dostępnego czasu.

PRZEBIEG LEKCJI

I. BAWIMY SIĘ W TEATR

Prowadzący wita dzieci, np. słowami: „Drogie dzieci, po rozwiązaniu krzyżówki lub rebusu dowiecie się, co będzie tematem dzisiejszej lekcji”.

1. NAWIĄZANIE DO TEMATU

Uczniowie kl. I rozwiązują rebus:

W

~~K~~

LEFON = A ~~AWA~~

Uczniowie klas II–III wypełniają krzyżówkę:

			1.	W	I	D	Z					
2.	K	U	R	T	Y	N	A					
							3.	B	A	L	E	T
							4.	A	F	I	S	Z
			5.	R	E	K	W	I	Z	Y	T	
							6.	A	K	T		
			7.	B	R	A	W	A				
							8.	A	K	T	O	R
							9.	S	C	E	N	A
							10.	K	A	S	A	
			11.	K	O	S	T	I	U	M		
							12.	R	O	L	A	

1. Zasiada na widowni
2. Zasłona na scenie
3. Przedstawienie z tańcem
4. Inaczej plakat teatralny
5. W ręku aktora
6. Część sztuki
7. Oklaski, owacja na stojąco
8. Gra w teatrze
9. Podest, na którym grana jest sztuka
10. W niej kupisz bilet
11. Ubranie aktora
12. Aktor się jej uczy i odgrywa na scenie

Hasło

Z A B A W A

W

T E A T R

Załącznik 1.

II. INTEGRACJA I ROZGRZEWKI

Naszą zabawę w teatr zaczniemy od zabaw integracyjnych, rozgrzewki i ćwiczeń dramowych. W kolejnej części lekcji dzieci nauczą się pisać (układać) dialogi.

1. INTEGRACJA

STOP!

Dzieci chodzą swobodnie, w różnych kierunkach po sali. Na hasło „Stop!” witają się z radością, ze smutkiem, ze strachem, ze złością itp.

2. ROZGRZEWKI

MAKIJAŻ

Mówimy dzieciom, że aktor przed występem musi zrobić makijaż. Najpierw na twarz nakłada krem – oklepujemy delikatnie twarz opuszkami palców. W okolicy kości policzkowych i zuchwy nakładamy róż – kolistym ruchem. Trochę przy tym ziewamy. Zapomnieliśmy pomadki, więc przygryzamy wargi. Sprawdzamy, czy wszędzie są pomalowane – robimy „dzióbek” i je rozciągamy.

IMIĘ

Dzieci „piszą” językiem na podniebieniu swoje imię (potem na prawym, lewym policzku, wyciągając język jak najbardziej do przodu, na brodę, na nos itp.).

ŚMIEJĄCE SIĘ GŁOSKI

Mówiąc wybraną głoskę, dzieci wcielają się postacie, np.: *i* – śmiejące się Siostry Kopciuszka, *e* – rubaszny śmiech Wróżki, *a* – groźny śmiech Macochy, *o* – głośny śmiech damy na balu itd.

PIERWSZA WRONA BEZ OGONA

Kopciuszek lubi rozmawiać ze zwierzętami. Pewnego dnia na parapecie usiadło dziesięć wron. Dziewczynka zaczęła je liczyć (na jednym oddechu): „Pierwsza wrona bez ogona, druga wrona bez ogona, trzecia wrona bez ogona, czwarta wrona bez ogona, piąta wrona bez ogona...”. Powtarzamy ćwiczenie, dodając szóstą wronę, potem siódmą itd. Może się jej uda na jednym oddechu doliczyć do dziesięciu?

3. TRENING AKTORSKI

Od mrużenia do pełnego głosu [*a*, *o*]:

- Chodzimy po sali i wyrzucamy z siebie: „a”.
- Uruchomiamy rezonatory – mrużymy. Krtań musi drgać, mówimy nisko, wysoko (opuszczając głowę), tzw. głos na maskę.
- Wykrzykujemy: „Macocha!”.
- Mówimy szeptem: „Książę”.

- Mówimy wyraziście: „babcia w kapciach w ciapki”, „zmiążdż dżdżownicę”, „jak – kwiat”, „papka – babka”, „gryźć – kość”, „nieść – sieć”.
- Mówimy szybko, kilka razy: „chcę wziąć kota”, „włączam bajkę” itp.

4. ĆWICZENIA DRAMOWE

MASZYNA WYOBRAŹNI

Dzieci dobierają się w grupy cztero- lub pięcioosobowe. Mają za zadanie zbudować maszynę wyobraźni, która np. czyści buty, przewraca kartki, robi miny, liczy, kręci się, pełza itp. Uwaga: wszystkie dzieci z danej grupy są elementami maszyny!

CZERWONY DYWAN

Dzieci siedzą w dwóch rzędach przodem do siebie. Umawiamy się, że pomiędzy nimi rozwinięty jest czerwony dywan. Uczeń będący w roli bardzo wolno przechodzi po wyobrażonym dywanie, wcielając się w postać z „Kopciuszka”. Pozostali uczniowie wypowiadają opinie dotyczące kreowanej przez niego postaci. Mówimy dzieciom, aby nie oceniały negatywnie, a dla każdej postaci jest komplement albo przestroga, np.:

- Do Macochy: „Nie powinnaś być taka okrutna!”, „Pięknie wyglądasz!”.
- Do Ojca: „Nie wyjeżdżaj!”.
- Do Kopciuszka: „Wspaniale tańczyłaś na balu!”.

III. TWORZYMY DIALOGI

MINIDIALOG [ćwiczenie redakcyjne z edukacji polonistycznej]

Na dzisiejszej lekcji nauczymy się układać [kl. I] i zapisywać [kl. III] rozmowę [dialog] dwóch postaci z baśni. Uczniowie w parach układają i zapisują dialog z użyciem tylko niezbędnych słów. Nauczyciel zwraca uczniom uwagę, w jaki sposób zapisujemy dialog, np. od myślnika, wypowiedź kolejnej osoby od nowej linii, np.:

POŻEGNANIE OJCA:

- Córeczko, jadę!
- Tato! Nie odjeżdżaj!
- Muszę!
- Zostań!

PRZESTROGA WRÓŻKI

- Kopciuszkule! Pamiętaj!
- O czym?
- Dwunasta!
- Obiecuję!

- Wylosujcie postacie z baśni do swoich dialogów, np.: MATKA I CÓRKA, MACOCHA I KOPCIUSZEK, KOPCIUSZEK I OJCIEC, KOPCIUSZEK I SIOSTRY, WRÓŻKA I KOPCIUSZEK, KSIĄŻĘ I KOPCIUSZEK, KSIĄŻĘ I HEROLD.

Załącznik 2.

- Odczytajcie swoje dialogi, pokazując emocje postaci, które je wypowiadają.

IV. MINIINSCENIZACJA

Dzieci poznały już wiele ćwiczeń, jakie musi wykonać aktor przed wyjściem na scenę. Kolejnym etapem naszej lekcji będzie przygotowanie przedstawienia [nauczyciel może wykorzystać przygotowane wcześniej dialogi]. Dla kl. I proponujemy miniinscenizację w postaci tzw. żywego obrazu. Na początek mogą to być następujące ćwiczenia:

RZEŻBA I (do wyboru)

Uczniowie ustawiają się w okręgu tyłem do siebie. Na sygnał odwracają się i prezentują pozę wyrażającą emocje: miłość, złość, strach, znudzenie, zniechęcenie itd. Pozwoli to dzieciom łatwiej wcielić się w postać i następnie pokazać: szczęśliwego Kopciuszka, zmartwionego Ojca, nadąsaną Siostrę, wścibską Macochę.

RZEŻBA II (do wyboru)

Dzieci dobierają się w pary. Jedna osoba z pary jest rzeźbiarzem, który modeluje pozycję, w jakiej ma stanąć druga osoba. Poza i gest muszą być charakterystyczne dla danej postaci: Księcia, Macochy, Wróżki, Służących, Sióstr Kopciuszka. Potem następuje zamiana ról. Ćwiczenia do wyboru.

ŻYWY OBRAZ

Dzielimy dzieci na grupy [maks. 5 osób].

Uczniowie losują scenę z baśni. Uczestnicy nie widzą, co wylosowały pozostałe grupy. Jedna osoba może odgrywać rolę reżysera. Pozostali robią próbę, tworząc żywy obraz w stop-klatce, który zaprezentują po wykonaniu kostiumów. Mogą wykorzystać rekwizyty, np. chustę, koc, poduszkę, szmatkę do podłogi, miotłę, rulon papieru, beret, pantofelki, bębenek.

- Scena 1. Matka Kopciuszka choruje.
- Scena 2. Kopciuszek szyje suknie złym Siostrom.
- Scena 3. Macocha każe Kopciuszkowi pracować.
- Scena 4. Herold czyta ogłoszenie o balu.
- Scena 5. Wróżka wyczarowuje Kopciuszkowi suknię lub karocę.
- Scena 6. Kopciuszek tańczy na balu.

- Scena 7. Kopciuszek gubi pantofelek.
- Scena 8. Siostry przymierzają pantofelek.

Załącznik 3.

KOSTIUMY

Po próbie (przed pokazem) przygotowują kostiumy do scenek z tzw. żywych obrazów. Wykorzystują do tego gazety, taśmę klejącą, sznurek.

PREZENTACJA – MINIINSCENIZACJA

Podczas prezentacji „obrazu” jednej grupy (z rekwizytami, w kostiumach) pozostali uczniowie odgadują, który to fragment baśni.

V. PODSUMOWANIE I OMÓWIENIE LEKCJI

Uczniowie kończą zdanie: „Dzisiaj najbardziej podobało mi się...”.

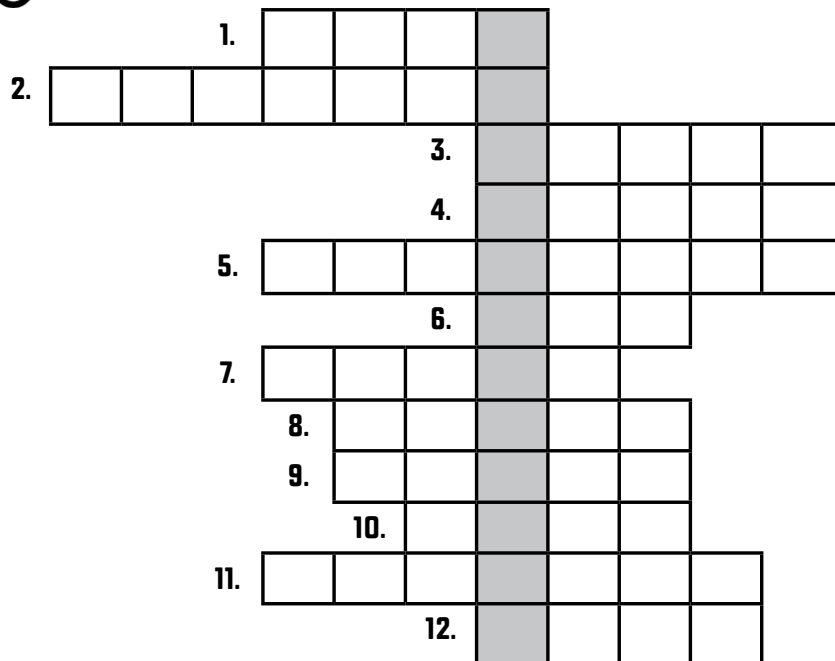
Opracowały:

Krystyna Kacprowicz-Sokołowska – aktorka Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

Izabela Sadowska – nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 49 z Oddziałami Integracyjnymi
im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego – Prymasa Tysiąclecia w Białymstoku

Załącznik 1.

1. Zasiada na widowni
2. Zastona na scenie
3. Przedstawienie z tańcem
4. Inaczej plakat teatralny
5. W ręku aktora
6. Część sztuki
7. Oklaski, owacja na stojąco
8. Gra w teatrze
9. Podest, na którym grana jest sztuka
10. W niej kupisz bilet
11. Ubranie aktora
12. Aktor się jej uczy i odgrywa na scenie

Hasło

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

Rebus

~~K~~

W

LEFON = A

~~AWA~~

Załącznik 2.

• MATKA I CÓRKA

• MATKA CHRZESTNA I KOPCIUSZEK

• MACOCHA I KOPCIUSZEK

• KSIĄŻĘ I KOPCIUSZEK

• KOPCIUSZEK I OJCIEC

• KSIĄŻĘ I HEROŁD

• KOPCIUSZEK I SIOSTRY

Załącznik 3.

Scena 1. Matka Kopciuszka choruje.

Scena 2. Kopciuszek szyje suknie złym Siostrom.

Scena 3. Macocha każe Kopciuszkowi sprzątać podłogę.

Scena 4. Herold czyta ogłoszenie o balu.

Scena 5. Wróżka wyczarowuje Kopciuszkowi suknię lub karocę.

Scena 6. Kopciuszek tańczy na balu.

Scena 7. Kopciuszek gubi pantofelek.

Scena 8. Siostry przymierzają pantofelek.

INFORMACJE O SPEKTAKLU „KOPCIUSZEK”

Dla Julii oraz jej ukochanego Ojca najważniejszą wartością jest miłość, ale pewnego dnia jedna decyzja wyraca ich dotychczasowe życie do góry nogami. Dom, będący do tego momentu miejscem bezpieczeństwa i spokoju, zmienia się nagle nie do poznania. A wszystko to za sprawą czarnych charakterów – Macochy oraz jej dwóch córek – które, wydaje się, są na dobrej drodze do zrealizowania swojego planu.

Dzięki scenografii i kostiumom widzowie przenoszą się do roku 1655. Aktorzy występujący w spektaklu tworzą prawdziwą magię i pomagają odkryć, co się kryje w ludzkim wnętrzu.

„Kopciuszek” to teatralna adaptacja baśni braci Grimm, która jest przeznaczona nie tylko dla dzieci, lecz także dla dorosłych, wszak to opowieść o miłości! A któż z nas nie lubi słuchać pięknych i wzruszających historii?

Autor: Jacob Grimm i Wilhelm Grimm

Reżyseria: Justyna Zar

Adaptacja: Szymon Jachimek

Scenografia i kostiumy: Pavel Hubička

Muzyka: Piotr Klimek i Maciej Cempura

Ruch sceniczny: Karolina Garbacik

Inspicjent: Jerzy Taborski / Karolina Bielawska

Obsada: Justyna Godlewska-Kruczkowska, Paula Gogol, Krystyna Kacprowicz-Sokołowska, Katarzyna Mikiewicz, Agnieszka Możejko-Szekowska, Ewa Palińska, Kamila Wróbel-Malec, Monika Zaborska, Krzysztof Ławniczak, Dawid Malec, Sławomir Popławski, Dawid Rostkowski, Grzegorz Suski, Piotr Szekowski, Marek Tyszkiewicz.

Czas trwania: 80 minut

Współpraca ze szkołami: Dział Komunikacji i Marketingu Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgiarki w Białymstoku
Małgorzata Prymak

tel. 85 74 99 184 / 693 102 204

mprymak@dramatyczny.pl / rezerwacje@dramatyczny.pl

NOTATKI

Teatr
Dramatyczny

Im. Aleksandra Węgierki
w Białymstoku

TEATR – LUBIĘ TO! SEZON 3

Zbiór scenariuszy
lekcji

Na podstawie
spektaklu
„Hobbit”

**Na podstawie
spektaklu
„Hobbit”**

---

reż. Grzegorz Suski

Arleta Godziszewska
Marcin Kwiatkowski

Scenariusz lekcji #1

TEMAT: HOBBIT IDZIE NA WYPRAWĘ. POZNAJEMY BOHATERA

Uczestnicy: uczniowie klas VI–VIII szkoły podstawowej (grupa mieszana)

Czas trwania: 45 minut

Pomoce dydaktyczne: fragmenty książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem” J.R.R. Tolkiena

Cele lekcji:

- przygotowanie uczniów do wizyty w teatrze i obejrzenia spektaklu „Hobbit”,
- wprowadzenie uczniów w podstawy metod pracy aktora,
- zainteresowanie aktorstwem na podstawie ćwiczeń scenicznych z wykorzystaniem treści książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem”.

Po lekcji uczeń:

- Orientuje się w treści książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem”, zna najważniejszych bohaterów: Bilba Bagginsa, czarodzieja Gandalfa, stwora Golluma i inne postacie – hobbity, elfy, krasnoludy.
- Zna metodę budowania danej postaci poprzez konkretne zadanie aktorskie, które wykonuje podczas lekcji.
- Umie obserwować innych, uczy się szacunku do innego ucznia, w tym do aktora amatora.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewiduje wykorzystanie na zajęciach fragmentów książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem” – przed wizytą w teatrze.

PRZEBIEG LEKCJI

I. WPROWADZENIE DO TEMATU LEKCJI

Metody pracy: pogadanka, dyskusja.

1. Nauczyciel czyta grupie wybrany fragment książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem”. Zadaje grupie pytania, prowokując dyskusję. Może je także przygotować na osobnych kartkach i rozdać do dyskusji w grupach lub zapisać na tablicy:

- Czy bohater, opuszczając dom, zachował się odpowiedzialnie/nieodpowiedzialnie?
- Który etap wyprawy wydał się wam najtrudniejszy? Decyzja o opuszczeniu domu? Walki? Pojedynek z Gollumem?
- Czy wyprawa Bilba to przykład brawury, czy odwagi?
- Czy chcielibyście lub nie być na jego miejscu? Dlaczego tak/nie?
- Czego dowodem jest decyzja Bilba o wzięciu udziału w wyprawie?
- Co to znaczy dokonać w życiu czegoś wyjątkowego? Czy sami doświadczyliście lub dokonaliście czegoś wyjątkowego? Co to było?

Odpowiedzi uczniów można również zapisać na kartkach lub tablicy.

2. Powyższe ćwiczenie może być przeprowadzone również w formie alternatywnej.

Przeczytaj kolejny fragment książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem”. Poproś, aby uczniowie wyobrazili sobie, że to oni są na miejscu Bilba. Niech każdy zastanowi się samodzielnie, co można pomyśleć, powiedzieć, jakich doznawać uczuć, co się widzi, słyszy, czuje fizycznie, jak postrzega świat Śródziemia, będąc tam osobiście. Poproś, aby uczestnicy zajęć nazwali te uczucia, myśli, doznania, emocje, zapisali je na karteczkach rozdanych przez nauczyciela, a następnie przykleili je na tablicę.

II. ĆWICZENIA INDYWIDUALNE I W PARACH

ĆWICZENIE 1

Ćwiczenie w parach. Nauczyciel rozdaje do wyboru kilka zapisanych na karteczkach zadań (na każde zadanie przypadają dwie karteczki). Uczniowie nie widzą wzajemnie, co wylosował każdy z nich. Przykładowe zadania:

- Hobbit Bilbo podejmuje decyzję o wyruszeniu w podróż. Uczniowie muszą wymyślić postać towarzyszącą.
- Hobbit Bilbo przełamuje strach. Zadanie dla 2–3 osób. W przypadku gdy mamy nieparzystą liczbę uczniów, uczniowie muszą wymyślić postać/postacie towarzyszącą(-e).
- Gandalf musi przekonać Bilba do wyruszenia z nim na wyprawę.
- Gollum chce zabić Bilba, ale najpierw musi uspić jego czujność, oszukać go.

Uczniowie za pomocą improwizacji, najlepiej bez użycia dialogów bądź z minimalnymi dialogami, wcielają się w wylosowane role. Nie wolno im użyć imion odgrywanych przez siebie postaci. Reszta grupy musi rozpoznać, kim są postacie występujące w scenie.

ĆWICZENIE 2

Opcjonalne, można je stosować wymiennie z ćwiczeniem 1.

Ćwiczenie uczniowie wykonują indywidualnie. Każdy z uczniów stara się pokazać jedną z ras lub postaci Śródziemia (np. hobbita, elfa, Golluma, krasnoluda, trolla, orka) wyłącznie poprzez sposób poruszania się. Jeśli grupa odgadła jego intencje, uczeń przechodzi do kolegów, którzy wybrali ten sam typ, i tworzą okręgi (pierścienie). Wygrywają ci, których pierścień jest największy. Uczniowie, którym się nie udało, kamienieją w pozycji aktywnej (czyli niewygodnej) i trwają w niej aż do zakończenia ćwiczenia.

III. ZADANIA GRUPOWE

Metody pracy: aktywizujące (drama, pogadanka).

Uczniowie przeprowadzili już pierwsze podstawowe zadania aktorskie. Spróbowali odtworzyć zachowania postaci z książki. Czas na próbę stworzenia czegoś własnego.

1. Praca w grupach 3–6-osobowych. Nauczyciel przydziela uczniom zadania aktorskie, np.:

- Jeden uczeń jest Gandalfem, drugi zaś wciela się w postać Bilba. Zadanie polega na stworzeniu krótkiego dialogu, w którym Gandalf przekona Bilba do wzięcia udziału w wyprawie. Bilbo musi się początkowo opierać, a ulegnie dopiero wskutek siły argumentów Gandalfa.
- Bilbo i Gandalf są w środku domu hobbita. Ktoś puka do drzwi. Bilbo i Gandalf po sposobie pukania zastanawiają się, kto to może być.
- Bilbo i Gollum. Rzecz dzieje się w jaskini. Zły i okradziony Gollum szuka Bilba, który założył pierścień mocy na palec, a więc stał się niewidoczny. Bilbo chodzi po klasie „niewidoczny”, a Gollum go „nie widzi”, ale mu złorzeczy. Bilbo się boi.
- Bilbo w podziemiach królestwa leśnych elfów musi zakraść się do cel i umożliwić krasnoludom ucieczkę. Podchodzi do jednej z cel, rozmawia z krasnoludem i razem wykradają się z podziemi.

2. Uczniowie mają odegrać improwizowane scenki w większych grupach. Dwie role zostały przydzielone, a pozostali członkowie danej grupy muszą stworzyć np. oprawę dźwiękową lub rekwizyty z własnych ciał (np. dwie osoby tworzą stół, górę, drzwi). Zadaniem pozostałych grup jest odgadnąć funkcję wszystkich postaci występujących w danej scenie.

IV. PODSUMOWANIE

Nauczyciel podsumowuje lekcję. Prosi uczniów o krótki opis wrażeń z osobiście przygotowanych zadań aktorskich oraz wrażeń z obejrzaných zadań aktorskich innych uczniów. Dokonuje słownej oceny postawy uczniów i dziękuje im za zaangażowanie.

Scenariusz lekcji #2

TEMAT: ZAPROŚ „HOBBITA” DO KLASY. BUDOWANIE PRZESTRZENI SCENICZNEJ

Uczestnicy: uczniowie klas V–VIII szkoły podstawowej

Czas trwania: 45 minut

Pomoce dydaktyczne: stoły, krzesła, plecaki, przedmioty z otoczenia, dopełnianka (2 lub 4 sztuki), długopisy

Cele lekcji:

- poszerzenie wiedzy z zakresu teatru,
- wyzwolenie twórczej wyobraźni,
- utrwalenie wiedzy z poznanej lektury.

Przygotowanie do lekcji: Wskazane jest przeprowadzenie lekcji poprzedzającej, skupiającej się na treści wynikającej z książki, filmu lub spektaklu. Warunkiem koniecznym dla przeprowadzenia niniejszej lekcji jest zaproszenie do udziału w niej aktora, najlepiej biorącego udział w sztuce „Hobbit”. Uczniowie muszą zczasu przygotować pytania do gościa, natomiast nauczyciel powinien pomóc w ich sformułowaniu, np.:

1. Kto jest twórcą dekoracji w spektaklu i jaki wpływ na ich powstawanie ma aktor?
2. Czym jest interpretacja tekstu?
3. Czy kostium jest dla aktora przeszkodą, czy pomocą?
4. Na czym skupia się aktor, gdy musi stworzyć postać ze świata fantastyki, taką jak np. krasnolud czy elf?
5. Jakie umiejętności aktor uważa za niezbędne przy tworzeniu roli?
6. Czy rola stworzona przez aktora może być zupełnie odmienna od tego, jak sobie wyobrażaliśmy daną postać podczas czytania książki?
7. Jak zagrać postać, której się nie lubi?

PRZEBIEG LEKCJI

I. PRZEDSTAWIENIE UCZNIOM TEMATU LEKCJI

II. ZAPOZNANIE Z GOŚCIEM

III. POGADANKA Z WYKORZYSTANIEM PRZYGOTOWANYCH PYTAŃ

Nauczyciel moderuje przebieg rozmowy, aby doprowadzić do wyjaśnienia zamierzonych pojęć, wśród których szczególnie ważne dla ostatniego elementu lekcji są: kurtyna, mimika, scenografia, interpretacja. Wśród pozostałych pojęć można wyjaśnić takie jak: aktor, reżyser, charakteryzator, oprawa muzyczna, kostium, brygadzysta sceny, inspicjent. Trzeba pamiętać, że aktorzy zazwyczaj są bardzo rozmowni i często odbiegają od tematu, co mogłoby znacznie wydłużyć lekcję.

IV. ĆWICZENIE

Próba budowania przestrzeni scenicznej z użyciem przedmiotów z otoczenia i wyobraźni.

Nauczyciel dzieli klasę na 2–4 grupy. Przypomina scenę z „Hobbita” (może ona zostać przeczytana przez gościa), w której po odkryciu zbrodni, jakiej dokonał Sméagol na Déagolu na Polach Gladden, został on wygnany ze społeczności hobbitów, po czym skrył się w Górach Mglistych nad jeziorem w jaskini.

Każdej z grup zostaje przydzielony jeden róg sali.

Zadaniem uczniów jest stworzenie kryjówki Golluma z użyciem dostępnych ruchomych przedmiotów stanowiących wyposażenie klasy (np. krzesła, stołów, kwiatów, pufów, stojaków do map) oraz przedmiotów własnych, takich jak plecaki, buty, książki, zeszyty, piórniki itp. Następnie wyznaczony przez grupę lider wciela się w postać Golluma, który wpełza ze swojej kryjówki i wypowiada do pierścienia słowa: „Mój ssskaaarbie”.

Celem zadania jest stworzenie kreatywnej scenografii, która będzie najlepsza do odegrania scenki. Ważne jest, aby użyte zostały wszystkie elementy scenografii.

Aktor wraz z nauczycielem po obejrzeniu scenek dokonują ich omówienia, zwracając uwagę na to, czy wszystkie elementy scenografii były w scenie niezbędne. Jeśli np. uczniowie stworzyli jezioro, jednak nie pełniło ono żadnej funkcji, oznacza to, że było ono zbędne.

WSKAZÓWKA

Nauczyciel i aktor mogą pomóc w stworzeniu scenek i podpowiedzieć rozwiązania, np. aby użyć piórników jako ryb w jeziorze. Warto docenić każdą kreatywną decyzję uczniów, np. jeśli kryjówka Golluma będzie nie norą, a nowoczesnym mieszkaniem, a sam Gollum jego eleganckim lokatorem.

V. PODSUMOWANIE: DOPEŁNIANKA

Ćwiczenie w parach. Uczniowie wypełniają dopełniankę (poniżej przykład). Zadanie kończy się z momentem wypowiedzenia przez parę hasła głosem Golluma.

DOPEŁNIANKA

X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	I	X
X	X	S	X	X	X	X	X	X	X		X
X	X		X	X	X	X	X	X	X		X
X	R		X	X	X	X	X	X	X		X
X			X	A	X	X	X	X	X		X
F			X		G	X	X	X	X		X
			X			X	H	X	P		X
			X			K		M			K
[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
	R			X					Ć		
	X			X	M				X		
Y	X	A		X	X				X		
X	X	X		X	X			A	X	A	
X	X	X		X	X	A	M	X	X	X	M
X	X	X	N	X	X	X	X	X	X	X	X

Uzupełnij wyrazy w kolumnach, a odkryjesz hasło ukryte w kolumnie poziomej zaznaczonej nawiasami.

1. „Hobbit, czyli tam i z powrotem” – jaki to typ utworu? {fantasy}
2. Autor dzieła scenicznego lub filmowego to... {reżyser}
3. Jest plastyczną oprawą filmu, sztuki teatralnej itp. {scenografia}
4. Nazwisko pisarza, autora dzieł rozgrywających się w Śródziemiu. {Tolkien}
5. Osoba odgrywająca rolę to... {aktor}
6. Przegrał pojedynek na zagadki z Bilbem. {Gollum}

7. Teatralna zasłona oddzielająca scenę od widowni. (kurtyna)
8. Bilbo Baggins jest... (hobbitem)
9. Wyraz twarzy będący jednym ze środków gry aktorskiej. (mimika)
10. Ile armii walczyło w tytule trzeciej części trylogii filmowej „Hobbit”? (pięć)
11. Ma wiele znaczeń, ale w teatrze dotyczy wypowiedzanego tekstu. (interpretacja)
12. Ubiór aktora charakteryzujący postać sceniczną. (kostium)

VI. ZAKOŃCZENIE

Nauczyciel żegna gości i uczniów, dziękując za ich kreatywność.

Scenariusz lekcji #3

TEMAT: HOBBIT VS. GOLLUM. GDYBYM BYŁ AKTOREM

Uczestnicy: uczniowie klas V–VIII szkoły podstawowej

Czas trwania: 45 minut

Pomoce dydaktyczne: scenariusz miniscenki przygotowany na podstawie książki, filmu lub przedstawienia (liczba scenariuszy zależy od liczebności klasy – przynajmniej jeden na parę), kartka, długopis

Cele lekcji:

- kształtowanie umiejętności współpracy z rówieśnikami,
- wypracowanie właściwej postawy i wymowy poprzez ćwiczenia,
- uwrażliwienie ucznia na sztukę,
- rozbudzenie zainteresowania teatrem.

Przygotowanie do lekcji: Lekcja trzecia koreluje z lekcją drugą i może być jej kontynuacją lub stanowić samodzielny element edukacji.

PRZEBIEG LEKCJI

I. PRZEDSTAWIENIE TEMATU

II. CZĘŚĆ GŁÓWNA

ROZGRZEWKA DYKCYJNA

- Rozruszaj aparat mowy, wypowiadając przesadnie głoski wybuchowe w słowie: „hobbit”. Można sukcesywnie zwiększać ich ilość: hobbbbit, hobbbbbit, hobbbbbbit.

- Zwalniaj i przyspieszaj na samogłoskach: hooobbiiit, hooooobbiiiiit.
- Język uruchomi się przy tych samych zabiegach po zamianie słowa „hobbit” na „Gollum”.

ROZGRZEWKA RUCHOWA

- Młodzież staje w okręgu około 30 centymetrów od siebie. Wyznaczona osoba wciela się w bojaźliwego Bilba i zaczyna dygotać ze strachu. Najpierw drgają jej dłonie, by wreszcie drżenie opanowało całe ciało. W kulminacyjnym momencie przekazuje strach przez dotknięcie dłonią wybranej części ciała osoby po swojej prawej stronie. Nowa osoba przejmuje strach dokładnie w tym miejscu, w którym została dotknięta, i rozprzestrzenia go na resztę ciała. Osoby oczekujące stoją bez ruchu.
- Rozruszaj ciało, przechodząc z pozycji smukłego, wyprostowanego elfa do pozycji skurczonego, wykoślawionego Golluma i z powrotem. Na początku ćwiczenie wykonuj powoli (około 6 sekund), starając się uruchamiać kolejne części ciała (głowa, ramiona, dłonie, tułów, nogi, stopy). Po kilku powtórzeniach możesz przechodzić bezpośrednio z postaci w postać.

ĆWICZENIE INDYWIDUALNE: BUDOWANIE POSTACI POPRZEZ CIAŁO

Nauczyciel przypomina sobie wraz z uczniami o wielości charakterystycznych bohaterów w powieści fantasy „Hobbit, czyli tam i z powrotem” J.R.R. Tolkiena, takich jak m.in. hobbici,trolle, krasnoludy, czarodzieje, gobliny, elfy. Są oni doskonałym materiałem do stworzenia nieszablonowych ról teatralnych.

Następnie uczniowie wykonują indywidualne, improwizowane etiudy, w których wyłącznie za pomocą ruchu ciała mają przedstawić wybraną postać, a reszta grupy odgaduje, w kogo wciela się występujący. Należy zaznaczyć, że dany typ postaci może się pojawić w etiudach najwyżej dwukrotnie.

PRACA NAD MINISCENKAMI W PARACH

Nauczyciel rozdaje przygotowane wcześniej scenariusze (przynajmniej po jednym na parę). Poniżej fragment dialogowy z wersji teatralnej scenariusza Grzegorza Suskiego. Poniższy dialog można oczywiście podzielić na krótsze scenki.

GOLLUM   Gdzie on jest? Mój sssskarbieee.

BILBO   Kim ty jesteś?

GOLLUM   Znalazł nas! Jakieś dziwne ssssstworzenieeee.

BILBO   Ja – dziwne stworzenie? Ja jestem hobbitem, a ty?

GOLLUM Nazywam się Gollum. Czego tu szukasz?

BILBO Niczego nie szukam. Chcę się wydostać na zewnątrz.

GOLLUM Skoro niczego nie szukasz, to wskażemy ci drogę, ale najpierw pojedynek na zagadki. Mówi, że pędzi, leci, ucieka, chociaż nie ptak to ani też nie rzeka.

BILBO To proste. Czas.

GOLLUM Teraz twoja kolej.

BILBO Mała, stroma góra, lecz nie wejdiesz na nią, lecz może nakarmić pana albo panią.

GOLLUM Co to może być?

BILBO Więc?

GOLLUM Co więc?

BILBO Jaka jest odpowiedź na zagadkę?

GOLLUM Jajko.

Zadaniem uczniów jest przygotować i odegrać wylosowany fragment scenariusza ze zwróceniem szczególnej uwagi na pracę ciała i głosu. Tekst jest tylko inspiracją, więc nie musi być wypowiedziany zgodnie ze scenariuszem.

Zanim nastąpi prezentacja przygotowanych scen, nauczyciel ustala z grupą, jaka poza (figura) najtrafniej charakteryzuje hobbita, a jaka Golluma.

W dalszej kolejności następuje prezentacja przygotowanych scen. Po każdej z nich pozostali uczniowie przybierają wcześniej ustaloną pozę postaci (hobbita lub Golluma), w zależności od tego, który z aktorów, ich zdaniem, trafniej wykonał zadanie. Nauczyciel zlicza głosy oddane na rzecz zwycięskiej postaci. Nagrodą są oklaski.

III. PODSUMOWANIE

Nauczyciel podsumowuje wrażenia grupy, zadając uczniom kilka pytań:

- Co sprawiło wam największą trudność w realizacji zadania?

- Gdybyście mogli sami wybrać rolę z całej powieści, to kogo chcielibyście zagrać i dlaczego?
- Jakie słowo najlepiej charakteryzuje zawód aktora?

Opracowali:

Arleta Godziszewska – aktorka Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

Marcin Kwiatkowski – nauczyciel w Szkole Podstawowej w Radulach

Grzegorz Suski
Katarzyna Fabisiak

Ilustracje
Maria Kornelia Fabisiak

Scenariusz lekcji #1

TEMAT: PRZYGODA, PRZYGODA, KAŻDEJ CHWILI SZKODA

Uczestnicy: uczniowie klasy IV szkoły podstawowej

Czas trwania: 1–2 godziny lekcyjne

Pomoce dydaktyczne: tablica, przybory do rysowania, klej, nożyce, koperty z ilustracjami i opisami

Cele lekcji:

- poznanie bohaterów książki J.R.R. Tolkiena „Hobbit, czyli tam i z powrotem”,
- umiejętność analizy tekstu słuchanego,
- rozwijanie umiejętności językowych.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewidziany do wykorzystania na zajęciach przed wizytą w teatrze lub lekturą książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem”.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE

- powitanie,
- sprawdzenie obecności.

II. CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. ĆWICZENIA JĘZYKOWE WPROWADZAJĄCE W TEMATYKĘ LEKCJI

- wypisanie synonimów do wyrazu „podróż” (wycieczka, przechadzka, wypad, wyjazd, ekspedycja, podróżowanie, wędrówka, wędrowanie, wyprawa),
- podanie wyrażen ze słowem „podróż” (być w podróży, odbywać podróż, podróżować w czasie),

- podanie określeń do wyrazu „podróż” (wyczerpująca, satysfakcjonująca, ciekawa, morska, krajoznawcza, powietrzna, zagraniczna).

2. HOBBIT

Wprowadzenie imienia bohatera – Bilba Bagginsa – oraz krótka opowieść nauczyciela o hobbitcie, który mieszkał w swojej norze niedaleko Pagórka w Bag End.

Nauczyciel kolejno zaprasza do tablicy uczniów, którzy rysują postać hobbita zgodnie ze wskazówkami prowadzącego:

- Hobbit ma kształt ciała człowieka, ale jest niższy od krasnoluda, a wyższy od liliputa.
- Hobbit Bilbo Baggins ma krótkie, brązowe włosy.
- Bilbo patrzy na świat szarymi oczami.
- Twarz hobbita zdobi radosny uśmiech.
- Bilbo ma dość duży, zadarty nos.
- Hobbit ma uszy większe niż przeciętny dorosły człowiek, ale nie tak duże jak elf.
- Bilbo, tak jak inni przedstawiciele tej rasy, nie nosi obuwia, ponieważ jego stopy są duże i owłosione.
- Pan Baggins jest ubrany w jasną koszulę, brązową marynarkę i ciemne spodnie.

Ale kim dokładnie jest hobbit? Co lubi? Za czym nie przepada? Co sprawia mu przyjemność?

Otóż hobbit należy do inteligentnych istot, które zamieszkują Śródziemie. Bilbo Baggins należy do tej rasy. Gdy go poznajemy, ma około 50 lat. Każdy hobbit uwielbia swoje domostwo i bardzo o nie dba. Bilbo prowadzi regularny tryb życia. Spożywa posiłki o stałych porach, dba o swoje zdrowie i lubi się relaksować w swojej norze. Nie spodziewa się, że jego uporządkowane życie wkrótce się zmieni, ponieważ wyruszy na wyprawę. A to, z kolei, nie jest naturalną sprawą dla hobbitów. Mieszkańcy Bag End nie przepadają za podróżami i przygodami, bo z ich powodu można się spóźnić na podwieczorek. Poznajmy więc bliżej historię pewnej ciekawej ekspedycji.

3. KARTY POSTACI

Nauczyciel rozdaje uczniom koperty z opisem i ilustracjami pojedynczych postaci kolejno pojawiających się podczas podróży Bilba Bagginsa i krasnoludów [Załącznik 1].

Załącznik 1 i 2.

Po otwarciu kopert uczniowie po cichu analizują ich zawartość. Nauczyciel, posługując się planem wydarzeń [Załącznik 2], zaczyna opowiadać historię wyprawy hobbita wraz z kompanią krasnoludów do Ereboru (rozmowa kierowana). Chętni uczniowie

włączają się do gawędy poprzez prezentowanie krótkiej charakterystyki bohaterów (opis oraz ilustracja) w momencie pojawienia się bohatera [aktywne słuchanie, aktywny opis].

Uczniowie wklejają do zeszytu ilustracje i opisy, tworząc w ten sposób ilustrowany plan wydarzeń:

- Bilbo Baggins,
- Gandalf,
- krasnoludy wraz z Thorinem Dębową Tarczą,
- trolle.

CHODZĘ JAK... (przerywnik w formie ćwiczeń ruchowo-teatralnych)

Celem tego zadania jest wycucie czasu i przestrzeni, wyrażanie emocji ruchem, kontrola i poczucie ciała.

Uczestnicy wstają z ławek i spacerują po sali w różnych kierunkach. Nauczyciel co jakiś czas wydaje polecenia, które zmienia:

„Jesteśmy bardzo zmęczeni, niesiemy ciężką paczkę, przechodzimy po chyboczącym się moście”.

- Elfy – Elrond,
- gobliny wraz z władcą goblinów,
- Gollum,
- wargowie,
- Król Orłów,
- Beorn,
- pająki.

FOTOGRAFIA (przerywnik w formie ćwiczeń ruchowo-teatralnych)

Uczniowie ustawiają się do zdjęcia, na którym mają być uwiecznione pająki w momencie ataku na kompanię Bilba i Thorina.

Uczniowie muszą się podzielić na odtwórców ról pajaków, krasnoludów oraz Bilba. Odwzorowaną sytuację zatrzymujemy na kilka sekund w stop-klatce. Należy zwrócić uwagę na oddanie emocji utrwalonych na zdjęciu.

- Leśne elfy,
- Smaug,
- Bard,
- Dain.

Po krótkim komentarzu ze strony ucznia następuje rozdanie pozostałym dzieciom takich samych ilustracji wraz z opisem pojawiającego się bohatera. Uczniowie wklejają do zeszytu ilustracje i opisy, tworząc w ten sposób ilustrowany plan wydarzeń.

III. PODSUMOWANIE I STUDIUM PRZYPADKU

Na zakończenie uczniowie odpowiadają na pytanie dotyczące roli Bilba Bagginsa w wyprawie do Samotnej Góry oraz przepisują podsumowanie w formie notatki:

Hobbit Bilbo Baggins do tej pory żył sobie spokojnie. Podczas licznych przygód, niebezpiecznych przepraw i groźnych sytuacji wiele się nauczył. Odkrył także, że jest odważny, dzielny i bardzo mądry.

Hobbit odegrał nieocenioną rolę w powodzeniu wyprawy. Dbał o zdrowie i życie swoich kompanów, jednocześnie ryzykując utratę własnego. Okazał się wiernym druhem, na którego wszyscy mogli liczyć.

IV. PRACA DOMOWA (opcjonalnie, według uznania nauczyciela)

Temat: Zastanów się, czy można być jednocześnie odważnym i rozważnym.

Załącznik 1.

Bilbo Baggins – hobbit z Bag Endu, spod Pagórka. Prowadził spokojne i dostatnie życie w swej wygodnej norze. Niziołek wyruszył na trwającą ponad rok wyprawę, pomimo że nie lubił przygód.

Gandalf – czarodziej i wielki wojownik.

Thorin Dębowa Tarcza – pochodził z królewskiego rodu zamieszkującego Samotną Górę. Ogromny i dostojny krasnolud. Miłował się w złocie i klejnotach.

William, Bert, Tom – trolle, które wciąż się sprzeczały, np. o to, jak przyrządzić złapane i związane krasnoludy – upiec czy ugotować.

Elrond – przywódca elfów, który mieszkał w Ostatnim Przyjaznym Domu w dolinie Rivendell.

Wielki Goblin – przywódca goblinów z Gór Mglistych. Rządził nimi z wnętrza góry. Nienawidził krasnoludów.

Gollum – mieszkał w głębi podziemi nad czarną wodą. Był cały czarny, z wyjątkiem wielkich oczu. Jego imię pochodziło od słów „glum, glum”.

Wargowie – rasa olbrzymich, inteligentnych wilków wykorzystywanych przez orków jako wierzchowce.

Król Orłów – przywódca ptaków zamieszkujących wysokie i niedostępne skały w Górach Mglistych.

Beorn – postać bardzo silna, potrafił zmieniać skórę. Czasem był ogromnym, czarnym niedźwiedziem, a czasem wielkim, silnym, czarnowłosym człowiekiem o potężnych barkach i bujnej brodzie.

Pająki – stworzenia wielkich rozmiarów, większe od Bilba i jego towarzyszy. Są całe czarne, a w ciemnościach widać tylko ich pajęczne oczy.

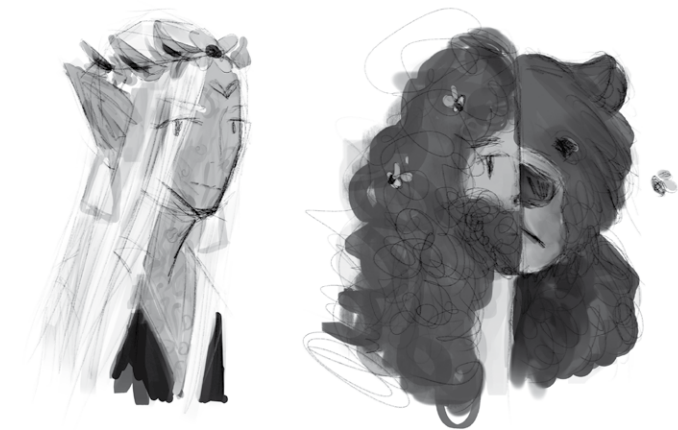
Król leśnych elfów – nie był tak szlachetny i łaskawy jak Elrond. Swoim krajem zarządzał z wielkiej groty, która stanowiła także twierdzę w razie napaści.

Smaug – zwany Smaugiem Straszliwym lub Smaugiem Groźnym. Chciwy, silny, mściwy, pewny siebie, olbrzymi, czerwonożłoty, zły smok.

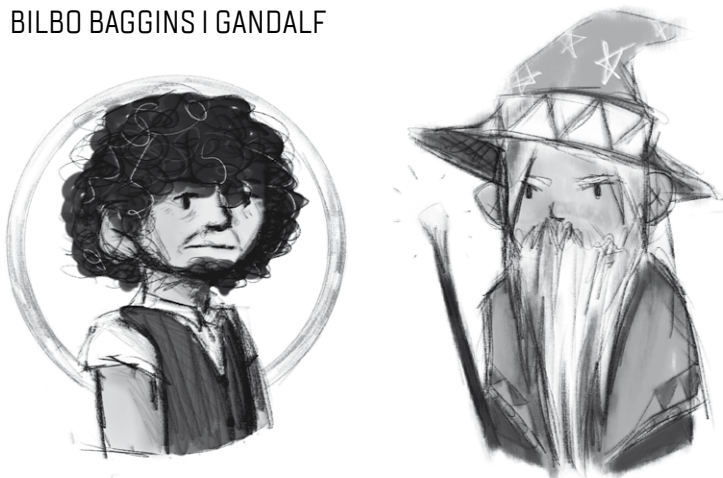
Bard – potomek Giriona, władcy miasta Dale. Kierował obroną Miasta na Jeziorze. Zlikwidował Smauga.

Dain – przywódca krasnoludów z Żelaznych Wzgórz. Thorin wezwał go na pomoc, gdy Samotną Górę oblegali ludzie i elfy. Po śmierci Thorina został Królem spod Góry.

KRÓL LEŚNYCH ELFÓW I BEORN

BILBO BAGGINS I GANDALF

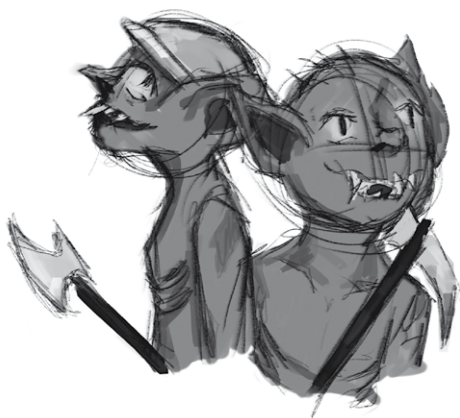
THORIN DĘBOWA TARCZA I BARD

KRÓL ORLÓW I SMAUG

TROLL I GOBLINY

WARG I PAJAK

GOLLUM I ORK AZOG

ELROND

Załącznik 2.

1. Wizyta Gandalfa u Bilba Bagginsa.
2. Pojawienie się krasnoludów w norze hobbita.
3. Zaproszenie hobbita do niebezpiecznej podróży.
4. Spotkanie z drużyną Thorina w gospodzie.
5. Spokojna podróż przez zachodnie kraje.
6. Niebezpieczne spotkanie z trollami.
7. Odpoczynek u Elronda w dolinie Rivendell.
8. Burza w Górach Mglistych.
9. Pojmanie członków wyprawy przez gobliny.
10. Ratunek Gandalfa.
11. Ucieczka.
12. Zgubienie hobbita.
13. Odnalezienie pierścienia przez Bilba.
14. Gra w zagadki z Gollumem.
15. Ucieczka hobbita z tuneli goblinów.
16. Odnalezienie drużyny.
17. Oblężenie drużyny przez wilki.
18. Ratunek dzięki pomocy orłów.
19. Przeniesienie członków drużyny do Samotnej Skały.
20. Gościna u Beorna.
21. Dotarcie do skraju Mrocznej Puszczy.
22. Przeprowadzenie przez czarny potok.
23. Złapanie członków drużyny w pajęczę sieć.
24. Uwolnienie towarzyszy przez Bilba.
25. Pojmanie i uwięzienie Thorina w grocie króla leśnych elfów.
26. Błądzenie Bilba po grotach króla elfów.
27. Pomysł z beczkami.

28. Dopłynięcie drużyny do Miasta nad Jeziorem.
29. Entuzjastyczne przyjęcie przez mieszkańców.
30. Wyprawa w pobliże Samotnej Góry.
31. Poszukiwania wejścia po zachodniej stronie Góry.
32. Olśnienie Bilba ostatniego dnia jesieni.
33. Zejście w głąb jaskini Smauga.
34. Poznanie przez Bilba słabego punktu smoka podczas rozmowy z bestią.
35. Uwięzienie drużyny w tunelu.
36. Odnalezienie i ukrycie Arcyklejnotu przez Bilba.
37. Atak Smauga na miasto.
38. Celny i zabójczy strzał Barda.
39. Pomoc leśnych elfów.
40. Wspólna wyprawa elfów i ludzi do Samotnej Góry.
41. Nieskuteczne poselstwo ludzi i elfów do Thorina.
42. Wymknięcie się Bilba do obozu wroga.
43. Przekazanie Arcyklejnotu Bardowi.
44. Przyznanie się hobbita do kradzieży.
45. Nadejście wojsk Daina.
46. Rozpoczęcie bitwy powstrzymane przez Gandalfa.
47. Atak wielkiej armii goblinów.
48. Bitwa pięciu armii.
49. Pomoc orłów.
50. Ocknięcie się hobbita.
51. Śmierć i pogrzeb bohaterów.
52. Podróż powrotna Bilba Bagginsa i Gandalfa.
53. Pamiętniki Bilba z wyprawy.
54. Odwiedziny Balina i Gandalfa w Hobbitonie.

Scenariusz lekcji #2

TEMAT: MOJE DZIEŁO – MOJE PRAWA. PRAWO AUTORSKIE. WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA

Uczestnicy: uczniowie klasy IV szkoły podstawowej

Czas trwania: 1–2 godziny lekcyjne

Pomoce dydaktyczne: karteczki samoprzylepne, tablica, zeszyty, przybory do rysowania, karteczki z informacjami z załącznika

Cele lekcji:

- poznanie definicji prawa autorskiego,
- poznanie definicji własności intelektualnej,
- uświadomienie znaczenia współpracy w procesie tworzenia dzieła poprzez odgrywanie ról przez osoby zatrudnione do stworzenia przedstawienia,
- uświadomienie roli reżysera w procesie powstawania spektaklu teatralnego.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przewiduje wykorzystanie na zajęciach podstawowych pojęć z zakresu własności intelektualnej. Może być wykorzystany przed obejrzeniem spektaklu „Hobbit” lub lekturą książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem”.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE

- powitanie,
- sprawdzenie obecności.

II. CZĘŚĆ GŁÓWNA

MOJA WŁASNOŚĆ

Prowadzący rozdaje dzieciom karteczki samoprzylepne. Dzieci je podpisują i nakleją na swoich pracach prezentowanych na tablicach w sali lekcyjnej oraz przedmiotach codziennego użytku – piórniku, plecaku. Po wykonaniu zadania przez uczniów następuje

rozpoczęcie rozmowy na temat własności oraz sposobu i możliwości wykorzystania cudzej pracy (plakatu, rysunku, projektu) oraz posługiwania się przyborami szkolnymi przez inne osoby.

- Co by było, gdyby ktoś chciał wykorzystać twój rysunek do swoich własnych celów?
- Czy miałbyś coś przeciwko, gdyby ktoś dał nauczycielowi twój projekt, a podpisał się swoim imieniem i nazwiskiem?
- Czy chciałbyś, aby ktoś wpakował swoje książki do twojego plecaka i poszedł z nim do domu?

Podanie definicji **własności** – najszersze, podstawowe prawo rzeczowe, pozwalające właścicielowi korzystać z rzeczy i rozporządzać nią z wyłączeniem innych osób.

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA

Prowadzący podaje definicję prawa własności intelektualnej.

Pojęcie **własność intelektualna** odnosi się do wytworów ludzkiego umysłu, takich jak m.in. wynalazki, utwory literackie i artystyczne, nazwy czy oznaczenia towarów stosowane w działalności gospodarczej.

PRAWO AUTORSKIE

Prawo autorskie upoważnia autora do decydowania o wykorzystywaniu utworu i czerpania z niego korzyści finansowych.

Nauczyciel prezentuje symbol praw autorskich na tablicy i prosi o narysowanie go w zeszytach: ©.

DROGA PRZYGOTOWAŃ DO REALIZACJI SPEKTAKLU

Kolejnym etapem jest uświadomienie uczniom drogi, którą musi pokonać reżyser w celu przygotowania do realizacji przedstawienia – na podstawie książki „Hobbit, czyli tam i z powrotem” J.R.R. Tolkiena.

Uczniowie otrzymują na pociętych kartkach informacje o drodze, którą po przeczytaniu książki musi pokonać reżyser, aby wystawić przedstawienie. Celem zadania jest ułożenie kartek w odpowiedniej kolejności według pomysłu uczniów. Zadanie to najlepiej realizować w parach.

Załącznik 1.

Następnie chętni uczniowie prezentują swoje rozwiązanie. Odbywa się krótka dyskusja i sprawdzenie poprawności wykonania zadania.

Prawidłowa kolejność:

1. Reżyser idzie do gabinetu dyrektora teatru i informuje go, że chce wystawić taką sztukę.
2. Dyrektor stwierdza, że najpierw potrzebne jest zdobycie praw autorskich, aby wystawić „Hobbita”.

3. Reżyser jest zaskoczony, bo wie, że autor nie żyje, ale okazuje się, że prawami autorskimi po jego śmierci rozporządza wytwórnia filmowa.
4. Reżyser jest bardzo podekscytowany, więc dzwoni do wytwórni, ale nikt nie odbiera telefonu, bo w Los Angeles jest noc.
5. Gdy udaje mu się skontaktować z biurem w Los Angeles, dowiaduje się, że musi przesłać scenariusz spektaklu, aby wytwórnia mogła go zaakceptować.
6. Reżyser szuka scenarzysty, aby stworzyć scenariusz, a gdy jest już gotowy, niesie go do tłumacza.
7. Tłumacz musi przetłumaczyć sztukę na język angielski.
8. Reżyser wysyła przetłumaczony scenariusz do Hollywood.
9. Scenariusz zostaje zaakceptowany przez ekspertów z Hollywood, więc negocjują kontrakt.
10. Eksperci z Hollywood chcą zobaczyć projekty kostiumów i scenografii.
11. Reżyser zatrudnia scenografa i kostiumografa, po czym wysyła projekty do akceptacji przez ekspertów w Hollywood.
12. Następnie znajduje kompozytora, autora słów do piosenki i choreografa. Ich praca również zostaje oznaczona symbolem praw autorskich.
13. Po zdobyciu wszelkich pozwoleń, stworzeniu projektów kostiumów i scenografii reżyser wraca do gabinetu dyrektora teatru i oznajmia, że można zacząć pracę nad spektaklem.

Propozycja 1 (praca w grupach):

Po analizie etapów przygotowania do produkcji uczniowie samodzielnie angażują się w inscenizację. Przydzielają sobie role, tworzą podpisy gabinetów, ustawiają ławki i krzesła w celu wyznaczenia drogi, którą musi pokonać reżyser, aby wystawić spektakl.

Propozycja 2 (drama, inscenizacja):

Przeprowadzenie losowania w celu wyłonienia wszystkich osób, które zaangażowane są w proces powstawania spektaklu. Stworzenie dzieciom przestrzeni w sali, gdzie mogą odgrywać swoje role. Wejście nauczyciela w rolę reżysera w celu organizowania procesu tworzenia sztuki teatralnej.

Przy realizacji tego zadania należy dzieciom zaproponować, aby odtworzyły charakter postaci, np. dyrektora jako osoby nieprzyjemnej i głośniejszej albo tłumacza jako leniwego lub zapracowanego, który nie chce przyjąć zlecenia. W tym wypadku reżyser może np. zaoferować większe wynagrodzenie.

III. PODSUMOWANIE LEKCJI – DYSKUSJA

Krótką rozmowę z klasą na temat roli współpracy przy tworzeniu przedstawienia teatralnego oraz znaczenia łamania praw autorskich.

Załącznik 1.

Reżyser idzie do gabinetu dyrektora teatru i informuje go, że chce wystawić taką sztukę.

Dyrektor stwierdza, że najpierw potrzebne jest zdobycie praw autorskich, aby wystawić „Hobbita”.

Reżyser jest zaskoczony, bo wie, że autor nie żyje, ale okazuje się, że prawami autorskimi po jego śmierci rozporządza wytwórnia filmowa.

Reżyser jest bardzo podekscytowany, więc dzwoni do wytwórni, ale nikt nie odbiera telefonu, bo w Los Angeles jest noc.

Gdy udaje mu się skontaktować z biurem w Los Angeles, dowiaduje się, że musi przesłać scenariusz spektaklu, aby wytwórnia mogła go zaakceptować.

Reżyser szuka scenarzysty, aby stworzyć scenariusz, a gdy jest już gotowy, niesie go do tłumacza.

Tłumacz musi przetłumaczyć sztukę na język angielski.

Reżyser wysła przetłumaczony scenariusz do Hollywood.

Eksperci z Hollywood chcą zobaczyć projekty kostiumów i scenografii.

Reżyser zatrudnia scenografa i kostiumografa, po czym wysła projekty do akceptacji przez ekspertów w Hollywood.

Następnie znajduje kompozytora, autora słów do piosenki i choreografa. Ich praca również zostaje oznaczona symbolem praw autorskich.

Po zdobyciu wszelkich pozwoleń, stworzeniu projektów kostiumów i scenografii reżyser wraca do gabinetu dyrektora teatru i oznajmia, że można zacząć pracę nad spektaklem.

Scenariusz lekcji #3

TEMAT: SŁOWO DO SŁOWA, ZROBI SIĘ ROZMOWA

Uczestnicy: uczniowie klasy IV szkoły podstawowej

Czas trwania: 1–2 godziny lekcyjne

Pomoce dydaktyczne: kartki ze słówkami w języku elfickim i orków z załączników, kartki lub chusteczki higieniczne

Cele lekcji:

- zapoznanie uczniów z warstwą językową w powieści „Hobbit, czyli tam i z powrotem”,
- przybliżenie uczniom dźwięków mowy elfów i orków oraz innych ras Śródziemia.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz lekcji koreluje z wcześniejszymi lekcjami i może być ich kontynuacją lub stanowić samodzielny element edukacji.

I. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE

- powitanie,
- sprawdzenie obecności.

II. ĆWICZENIA I ZADANIA

1. ĆWICZENIA ARTYKULACYJNE I DYKCYJNE

Naszym celem jest usprawnienie aparatu mowy.

- Naśladuj warkot silnika motocyklowego na różnych wysokościach dźwięku, udawaj, że jesteś kierowcą.
- Kilkakrotnie, jak najgłośniej, przeciągle cmoknij.
- Kilka razy szeroko otwórz i zamknij usta, układając je w pozycji poszczególnych samogłosek: *a, o, u, e, i, y*. Następnie wypowiedz je cicho, a potem głośno.

2. ĆWICZENIA ODECHOWE

- W pozycji stojącej, rozluźnionej wykonujemy wdech nosem, a następnie stopniowo, wolno pozbywamy się powietrza ustami (powtarzamy trzy razy).
- Bierzymy wdech i, wydychając powietrze jak najdłużej, wymawiamy głoskę s – syczymy jak wąż.
- Za pomocą wydychanego powietrza staramy się utrzymać na ścianie kartkę lub chusteczkę higieniczną.

3. ĆWICZENIA JĘZYKOWE WPROWADZAJĄCE W TEMATYKĘ LEKCJI

Na dzisiejszej lekcji będziemy rozmawiać nie tylko po polsku. Sprawdzimy, czy potrafimy zrozumieć język, słysząc tylko jego dźwięki. Dowiemy się, czy barwa i ton głosu mogą sugerować, o czym ktoś mówi.

Poznamy język elfów i orków. Te dwie rasy zamieszkujące Śródziemie reprezentują odmienny styl funkcjonowania. Między nimi dochodzi do konfliktu.

Elfy są pięknymi, dostojnymi istotami, które mądrością i sprytem przewyższają rasę ludzi, swoich sąsiadów. Ich język jest łagodny i melodyjny.

Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z przykładowymi słowami przetłumaczonymi na język elficki.

Załącznik 1.

Orkowie natomiast są rasą brutalną i gwałtowną, trudno nad nimi zapanować. Lubią wprowadzać chaos, lecz bardzo lękają się swojego przywódcy Azoga, który wydaje rozkazy.

Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z przykładowymi słowami przetłumaczonymi na język orków.

Załącznik 2.

4. DRUŻYNY ŚRÓDZIEMIA

- Uczniowie mają za zadanie stworzyć przemowy elfów i orków podczas narady plemion oraz napisać krótkie ogłoszenie krasnoludów o poszukiwaniu towarzysza wyprawy (drama, inscenizacja, redagowanie tekstu przemówienia i ogłoszenia).
- Następuje losowy podział klasy na trzy drużyny. Następnie każda drużyna musi wyłonić lidera, który będzie ją reprezentował.
- Należy zwrócić szczególną uwagę na łatwość i precyzję wypowiedzianych słów. Koniecznym elementem zadania jest stworzenie charakteru odgrywanej postaci, np. gestykulacją lub elementami choreografii.

ZADANIE DRUŻYNY ELFÓW

- Dzieci mają stworzyć przemówienie w języku elfickim, posługując się wyrazami podanymi w załączniku lub innymi, wymyślonymi przez siebie. W przemówieniu poinformują członków swojego plemienia, że spokojne życie w Rivendell dobiega końca, ponieważ zaczyna się wojna ze złem, na której będą walczyć wszystkie elfy.
- Dodatkowo dzieci mają stworzyć hasło, na które wszystkie elfy muszą jednocześnie zareagować odpowiedzią również w języku elfickim, a ma oznaczać „Huraaa!”.
- Należy zwrócić szczególną uwagę na łatwość i precyzję wypowiedzianych słów. Koniecznym elementem zadania jest stworzenie charakteru odgrywanej postaci, np. gestykulacją lub elementami choreografii.

ZADANIE DRUŻYNY ORKÓW

- Dzieci mają stworzyć przemówienie w języku orków, posługując się podanymi w Załączniku 2 wyrazami lub innymi, wymyślonymi przez siebie. W przemówieniu poinformują członków swojego plemienia, że nadszedł czas wojny, na którą tak długo czekali, jednak nie mogą na nią wyruszyć, ponieważ nie mają odpowiedniej ilości broni.
- Ponadto dzieci mają stworzyć hasło, na dźwięk którego wszyscy orkowie muszą zareagować głośnym „Buuu!”.

ZADANIE DRUŻYNY KRASNOLUDÓW

- Posługując się alfabetem krasnoludzkiem (Załącznik 3), dzieci mają zapisać ogłoszenie o następującej treści:

Poszukiwany włamywacz w celu wyprawy do Samotnej Góry. Oferujemy sowitą zapłatę (złote monety) i gwarantujemy dobrą zabawę.

Krasnoludy

- Uwaga: brakujące litery dzieci wymyślają samodzielnie!

Załącznik 3.

5. PRZEMÓWIENIA

Przygotowanie i prezentacja krótkich przemówień drużyny elfów i drużyny orków. Grupa elfów i orków kolejno prezentuje swoje przemówienie. Grupa opracowująca ogłoszenie wiesz je w widocznym miejscu. Na kartce, oprócz napisów w języku krasnoludów, znajduje się tłumaczenie w języku polskim.

III. PODSUMOWANIE

Krótką refleksją dotyczącą poziomu trudności wykonanego zadania oraz zaangażowania pojedynczych osób w pracę nad przemówieniami i ogłoszeniem.

Opracowali:

Grzegorz Suski – aktor Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku,
reżyser spektaklu „Hobbit”

Katarzyna Fabisiak – nauczycielka w Społecznej Szkole Podstawowej nr 3
Białostockiego Towarzystwa Oświatowego w Białymstoku

Ilustracje:

Maria Kornelia Fabisiak – uczennica kl. VII b Społecznej Szkoły Podstawowej nr 3
Białostockiego Towarzystwa Oświatowego w Białymstoku

Załącznik 1.

bohater – thalion

cisza – dîn

czas – lu

człowiek – adan

dobrze, tak – mae

dom, budynek – adab

dziecko – hen

Dzień dobry! – Mae govannen!

Dzień dobry, przyjacielu! – Mae govannen mellon nin!

dużo, wiele – rim

granica – gland, edrain

Jestem... – Im... [imię]

kobieta – bess

koniec – method

król – aran

księżyc – ithil

las – tawar

law – nie

ludzie – edain

mężczyzna – benn

nieprzyjaciel – non mellon

Pozdrawiam cię! – Le/Gen suilon!

przyjaciel – mellon

równina – talath

słońce – anor

świat – gardh

światło – calad

umrzeć – gwanna

wilk – draug
władca, pan – hîr
zły – um

Słowniczek na profilu „Władca pierścieni moim życiem”, 4.03.2013,
<https://www.facebook.com/lotrmz/posts/136728989836152>,
dostęp 22.12.2021.

Załącznik 2.

ja jestem – ru khar
ty jesteś – ga rush
on jest – mor ha
ona jest – myu ha
my jesteśmy – tas orth
wy jesteście – tasa orth
oni są – ga orth
tak – ya
nie – na
człowiek – morra
chłopak – varrok
dziewczyna – shila

ja mam – mu ja de
ja nie mam – na mu ja de
musimy – wedun
zatrzymać się – khrotok
pozostać – gesaw
na miejscu – ko haar

kusza – krash
broń – krush

młot – krush karrok

miecz – varrok

Polskie Forum Językowe, 4.02.2012.

<https://jezykotw.webd.pl>,

dostęp 22.12.2021.

Załącznik 3.

A B C D E F G H I J K L

M N O P Q R S T U ng

V W X Y Z ea st ee

Runy inspirowane wytycznymi J.R.R. Tolkiena.

https://lotr.fandom.com/wiki/Dwarf_Runes,

dostęp 22.12.2021.

INFORMACJE O SPEKTAKLU „HOBBIT”

Jako jedyna scena w Europie pozyskaliśmy prawa do wystawienia scenicznej wersji książki J.R.R. Tolkiena. Spektakl w reżyserii Grzegorza Suskiego jest wyjątkowym wydarzeniem – polską prapremierą.

„Hobbit” w białostockim Teatrze Dramatycznym to opowieść o przyjaźni oraz współpracy często diametralnie różnych nacji, które potrafią się zjednoczyć przeciwko złu. Bezkompromisowa inscenizacja oparta jest na wszystkich znanych postaciach z książki. Na scenie występuje prawie cały zespół teatru, wzmocniony tancerzami i akrobatami.

Do udziału w widowisku zapraszamy także naszych widzów. Będą oni nie tylko świadkiem wydarzeń na scenie, ale również czynnie biorącym udział bohaterem opowieści.

W głębi duszy każdy z nas jest hobbitem!

Reżyseria: Grzegorz Suski

Scenariusz: Grzegorz Suski na podstawie J.R.R. Tolkiena

Scenografia: Sławomir Czyż

Kostiumy: Anna Czyż

Choreografia: Grzegorz Suski

Muzyka: Grzegorz Suski

Obsada: Justyna Godlewska-Kruczkowska, Arleta Godziszewska, Krystyna Kacprowicz-Sokołowska, Ewa Palińska, Katarzyna Siergiej, Agnieszka Mozejko-Szekowska, Monika Zaborska, Bernard Bania, Marek Cichucki, Krzysztof Ławniczak, Patryk Ołdziejewski, Sławomir Popławski, Grzegorz Suski, Piotr Szekowski, Marek Tyszkiewicz

Gościnnie: Danuta Bach, Jolanta Borowska, Franciszek Utko, Ziemowit Bogusławski, Kacper Złotkowski

Czas trwania: 100 minut

Współpraca ze szkołami: Dział Komunikacji i Marketingu Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgielki w Białymstoku
Małgorzata Prymak

tel. 85 74 99 184 / 693 102 204

mprymak@dramatyczny.pl / rezerwacje@dramatyczny.pl

NOTATKI

**Teatr
Dramatyczny**

im. Aleksandra Węgierki
w Białymstoku

TEATR – LUBIĘ TO! SEZON 3

**Zbiór scenariuszy
lekcji**

Na podstawie
spektaklu
„Treny”

**Na podstawie
spektaklu
„Treny”**

---

reż. Grzegorz Suski

Justyna Godlewska-Kruczkowska
Elwira Tomczyk

Scenariusz lekcji #1

TEMAT: „TRENY” JANA KOCHANOWSKIEGO JAKO CYKL

Uczestnicy: uczniowie klas I liceum ogólnokształcącego

Czas trwania: 45 minut

Cele lekcji:

- poznanie światopoglądu renesansowego,
- poznanie elementów biografii Jana Kochanowskiego,
- poznanie genezy utworów,
- poznanie definicji gatunku,
- zrozumienie „Trenów” jako cyklu poetyckiego,
- dostrzeżenie nowatorstwa Kochanowskiego w budowie trenów,
- zdolność przeprowadzenia analizy literackiej tekstu,
- zdolność przeprowadzenia analizy aktorskiej tekstu,
- zdolność nazwania i określenia uczuć i emocji kierujących podmiotem lirycznym,
- zdolność rozpoznania cech charakterystycznych sztuki renesansowej (malarstwo, rzeźba),
- zdolność rozróżniania aktorskich środków ekspresji,
- umiejętność doboru środków wyrazu adekwatnych do zaproponowanego tekstu,
- umiejętność zbudowania tzw. żywych obrazów jako ilustracji utworu poetyckiego.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przeznaczony do wykorzystania na zajęciach po przeczytaniu „Trenów” lub obejrzeniu spektaklu.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE

- podanie tematu,
- przedstawienie celów lekcji.

II. PODANIE KLUCZOWYCH WIADOMOŚCI ZWIĄZANYCH Z TEMATEM

- Kontekst biograficzny: na początku nauczyciel zapoznaje uczniów z biografią Jana Kochanowskiego (uczniowie mogą zrobić notatkę samodzielnie), wskazując na jej związek z genezą „Trenów” (śmierć niespełna trzyletniej córki Orszulki ok. 1580 r.).
- Następnie uczniowie zapisują definicję trenu jako pieśni żałobnej należącej do liryki funeralnej wywodzącej się z tradycji starożytnej (greckiej, hebrajskiej, rzymskiej), rozpamiętującej czyny osoby zmarłej, wyrażającej pochwałę dla zasług zmarłego i opisującej poczucie straty po śmierci bliskiej osoby.
- Nauczyciel, zadając pytania, podkreśla zmiany, jakie do literatury wprowadził Kochanowski, czyniąc bohaterem cyklu dziecko, prywatną osobę oraz rozkładając zwartą konstrukcję antycznego trenu na 19 utworów zawierających różne części – laudatio (pochwałę), comploratio (opłakiwanie), consolatio (pocieszenie) i exhortatio (napomnienie).
- Nauczyciel, prowadząc dyskusję, podkreśla, że „Treny” stanowią cykl. Czytane w całości ukazują więc przemianę emocjonalną podmiotu lirycznego, który staje się jednocześnie bohaterem wierszy – rozpaczającym ojcem i renesansowym poetą. W cyklu na początku zauważa się narastanie bólu, uświadamianie straty („Treny” I–IX), następnie widać kryzys, zwątpienie w wartości renesansowego humanizmu („Treny” IX–XVII). Natomiast ostatnie dwa utwory („Treny” XVIII–XIX) wskazują na zrozumienie i pokorną akceptację losu.

III. PRACA Z TEKSTEM ŹRÓDŁOWYM POŁĄCZONA Z ZADANIAMI AKTORSKIMI

- Zapoznanie ze sztuką renesansu (albumy, prezentacje multimedialne, zasoby internetu). Uczniowie otrzymują od nauczyciela materiały bądź wyszukują je w internecie.
- Uczniowie mają określić cechy charakterystyczne malarstwa renesansu: ważne jest zwrócenie uwagi na rolę gestu, ułożenia ciała i emocje malujące się na twarzach bohaterów dzieł sztuki renesansowej.
- Rozgrzewka ruchowa: zabawa w stop-klatki. Uczeń, inspirując się wybraną postacią z jednego z obrazów, które zostały wcześniej zaprezentowane, zastyga w pozycji. Reszta klasy ma odgadnąć, kim jest postać z obrazu i kto jest jego autorem.
- Podział klasy na trzy zespoły. Każdy zespół dostaje sześć kolejno następujących po sobie trenów. Zadaniem uczniów jest analiza i wstępna interpretacja utworów, samodzielna próba określenia występujących w danym liryku bohaterów (kim są postacie, do których zwraca się podmiot liryczny).

- Na podstawie przeanalizowanych tekstów wybranych trenów każda z grup tworzy tzw. żywe obrazy. Uczniowie prezentują zbudowane ze swoich ciał – inspirowane sztuką renesansu – ilustracje kolejno następujących po sobie trenów.

IV. PODSUMOWANIE

Dyskusja na temat emocji towarzyszących każdemu z kolejnych trenów, moderowana przez nauczyciela. Efektem rozmowy powinno być dostrzeżenie w cyklu trenów procesu wychodzenia z traumy po stracie w kontekście światopoglądu renesansowego.

Scenariusz lekcji #2

TEMAT: OD ROZPACZY DO UKOJENIA. „TRENY” JAKO CYKL. CZYTANIE PERFORMATYWNE

Uczestnicy: uczniowie klas I liceum ogólnokształcącego

Czas trwania: 45 minut

Cele lekcji:

- poznanie światopoglądu renesansowego,
- poznanie elementów biografii Jana Kochanowskiego,
- poznanie genezy utworów,
- poznanie definicji gatunku,
- zrozumienie „Trenów” jako cyklu poetyckiego,
- dostrzeżenie nowatorstwa Kochanowskiego w budowie trenów,
- zdolność przeprowadzenia analizy literackiej tekstu,
- zdolność przeprowadzenia analizy aktorskiej tekstu,
- zdolność nazwania i określenia uczuć i emocji kierujących podmiotem lirycznym,
- zdolność rozróżniania aktorskich środków ekspresji,
- umiejętność doboru środków wyrazu adekwatnych do zaproponowanego tekstu,
- umiejętność przeprowadzenia czytania performatywnego.

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przeznaczony do wykorzystania na zajęciach po przeczytaniu „Trenów” lub obejrzeniu spektaklu.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE

- podanie tematu,
- przedstawienie celów lekcji.

II. PRZYPOMNIENIE KLUCZOWYCH WIADOMOŚCI ZWIĄZANYCH Z TEMATEM

- Na początku nauczyciel przypomina uczniom biografię Jana Kochanowskiego, wskazując na jej związek z genezą „Trenów” (śmierć niespełna trzyletniej córki Orszulki ok. 1580 r.).
- Następnie uczniowie przypominają definicję trenu jako pieśni żałobnej wywodzącej się z tradycji starożytnej, rozpamiętującej czyny osoby zmarłej, wyrażającej pochwałę dla zasług zmarłego i opisującej poczucie straty po śmierci bliskiej osoby.
- Nauczyciel podkreśla, że ważną cechą „Trenów” jest emocjonalność, na której skupi się na lekcji.
- Prowadzący lekcję podkreśla, że „Treny” stanowią cykl, są więc zapisem drogi przechodzenia przez żałobę – od rozpacz, narastania świadomości straty („Treny” I–IX), beznadziei, buntu, zwątpienia i kryzysu światopoglądowego, odrzucenie wartości starożytnej filozofii („Treny” IX–XVII), aż do zrozumienia, akceptacji, pogodzenia się z losem i uzyskania ukojenia w pogodzeniu się w chrześcijańskim stoicyzmie, łączącym zaufanie Bogu i zgodę na to, co On zsyła, ze światopoglądem epoki – Terencjusza: „Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce” („Treny” XVIII–XIX).

III. ANALIZA UTWORÓW

- Nauczyciel dzieli młodzież na trzy grupy. Każda z grup otrzymuje jeden z „Trenów”: III, IX, XIX.
- Praca w grupach. Analizując treść przydzielonego utworu, młodzież określa podmiot liryczny. Odczytuje stan emocjonalny, w którym się on znajduje. Nazywa uczucia, które mu towarzyszą, a także odczytuje decyzje i refleksje podejmowane przez bohatera na skutek targających nim emocji (rozpacz, złość, żal, smutek, miłość, spokój, radość itp.).
- Po określeniu uczuć i emocji, które towarzyszą bohaterowi „Trenów” III, IX i XIX, uczniowie wspólnie z nauczycielem zastanawiają się, w jaki sposób można je na scenie wyrazić i odegrać.
- Zabawa w aktorskie wyrażanie uczuć za pomocą scenicznych środków wyrazu: płaczu, śmiechu, szeptu, krzyku, ekspresji ruchowej. Uczniowie naśladują powyższe czynności, śmieją się, krzyczą, skaczą, tańczą. Ważne tu jest uświadomienie młodzieży, że nie ma na stałe przypisanego zachowania do samopoczucia, w związku z czym można nie tylko śmiać się z radości, ale również ze strachu czy smutku. Podobnie z płaczem – ze szczęścia również można płakać, ze złości tańczyć, a z miłości skakać.

IV. PRZYGOTOWANIE AKTORSKIE (rozgrzewka przed czytaniem oparta na technikach teatralnych)

ĆWICZENIA FIZYCZNE ROZGRZEWAJĄCE POSZCZEGÓLNE PARTIE CIAŁA

- gra w berka, „stop-rzeźba” (zabawa polega na bieganiu, tańczeniu, chodzeniu uczniów po sali, którzy na hasło nauczyciela „Stop!” nieruchomieją w pozycji wymyślonej przez siebie rzeźby; lub wszystkich goni osoba, która jest berkiem – po dotknięciu dotknięty zamienia się w rzeźbę),
- sprężynowanie ciała połączone z rozgrzewką kolejnych partii mięśni (skręty głowy, ramion, barków, łokci, nadgarstków),
- sprężynowanie ciała połączone z kulistymi ruchami bioder, kolan, stóp,
- sprężynowanie ciała połączone z rytmicznym opadaniem i unoszeniem się na stopach,
- układy rytmiczno-muzyczne, piosenki połączone z jednoczesnym wykonywaniem gestów, np. „Czy znasz, czy znasz magiczną liczbę 1, 2...”.

ĆWICZENIA ODDECHOWE

- rytmiczne, energiczne nabieranie powietrza nosem i powolne wypuszczanie ustami (na 4, 8, 12...), wydłużanie czasu wydechu; to samo w marszu,
- dmuchanie w kawałeczki papieru i przemieszczanie ich w ten sposób po stole lub podłodze,
- rytmiczne, energiczne (staccato) wypowiedanie głosek: *s, c, ts*,
- naprzemienne nabieranie i wypuszczanie powietrza przy zatkniętych właściwymi kciukami dziurkach nosa,
- głośny śmiech oparty na głóskach: *ha, ho, he, hu, hi, hy*,
- relaksacja, odprężenie (spokojne oddychanie w pozycji leżącej z zamkniętymi oczami).

ĆWICZENIA POBUDZAJĄCE REZONATORY

- chuchanie ciepłym powietrzem,
- mruczenie,
- bzyczenie,
- masowanie i pobudzanie do drgań płatek nosa, zatok przynosowych, warg, klatki piersiowej przy jednoczesnym wydobywaniu niskich dźwięków.

ROZGRZEWKA APARATU ARTYKULACYJNEGO

- szczęki dolnej – np. opuszczanie i unoszenie przy nieruchomych wargach, ruchy żucia, przesuwanie w prawo, do środka i w lewo,

- warg – np. nadymanie policzków, przygryzanie warg zębami, dzióbek – uśmiech, ruchy okrężne,
- języka – np. wysuwanie i cofanie, wysuwanie języka w kształcie grotu i przesuwanie od jednego kącika ust do drugiego, strzelanie językiem zza górnych siekaczy, liczenie zębów językiem,
- podniebienia miękkiego – np. ziewanie, nabieranie powietrza nosem przy szeroko otwartej jamie ustnej, wypuszczanie ustami, kaszel przy wysuniętym na zewnątrz języku.

EMISJA GŁOSU

- koordynacja oddechu z czynnością więzadeł głosowych, tak by wydech prawidłowo je „atakował”,
- odpowiednie wykorzystanie rezonatorów („emisja kozia” vs. właściwa „emisja krowia”),
- wykorzystanie zbitek sylab stanowiących połączenia spółgłoski *m* i samogłosek.

ĆWICZENIA DYKCYJNE

- zbitki sylab – ćwiczenia sylabiczne konstruowane na bazie połączeń samogłosek z kolejnymi grupami spółgłosek – wybuchowymi, dźwięcznymi, bezdźwięcznymi, zwartymi itp.,
- trudne grupy spółgłoskowe, np. trzy cytrzystki, nie marszcz czoła, w dżdżysty dzień strzegła szczwana szczeżuja.

V. CZYTANIE PERFORMATYWNE

Uczniowie, używając scenicznych środków wyrazu, czytają z zabarwieniem emocjonalnym trzy wskazane treny. Podział ról jest dowolny, a czytaniu mogą towarzyszyć czynności aktorskie wszelkiego rodzaju – wszystko jest możliwe i zależy od wyobraźni i pomysłów młodzieży. W ten sposób realizuje się jedna z technik teatralnych nazywana czytaniem performatywnym.

VI. PODSUMOWANIE

Na zakończenie zajęć nauczyciel podkreśla, że „Treny” można czytać pojedynczo (widząc w każdym utworze osobną całość), jednak prawdziwy sens zbioru i ewolucji uczuć zrozumie się po lekturze cyklu, który stanowi drogę emocjonalnej żałoby i ostatecznego z niej wyjścia, co pokazało czytanie performatywne z użyciem środków teatralnych.

Scenariusz lekcji #3

TEMAT: ŚWIATŁO I DŹWIĘK JAKO NOŚNIKI PRZESTRZENI I NASTROJU W SPEKTAKLU TEATRALNYM

Uczestnicy: uczniowie klas I liceum ogólnokształcącego

Czas trwania: 45 minut

Cele lekcji:

- poznanie pojęć z zakresu języka teatru: reżyser, spektakl, scenograf, scenografia, kostium, rekwizyt, scenariusz, dramaturgia, kompozytor, muzyka, opracowanie muzyczne,
- poznanie problematyki „Trenów” Jana Kochanowskiego,
- poznanie spektaklu „Treny” w reżyserii Grzegorza Suskiego,
- zrozumienie „Trenów” jako cyklu poetyckiego,
- dostrzeżenie i zrozumienie znaczenia elementów składowych spektaklu, szczególnie światła i dźwięku, jako podstawowych konstruktów przestrzeni, klimatu i nastroju,
- rozpoznawanie cech charakterystycznych sztuki renesansowej (malarstwo, rzeźba, muzyka).

Przygotowanie do lekcji: Scenariusz przeznaczony do wykorzystania na zajęciach po przeczytaniu „Trenów” lub obejrzeniu spektaklu.

PRZEBIEG LEKCJI

I. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE

- podanie tematu,
- przedstawienie celów lekcji.

II. PODANIE KLUCZOWYCH WIADOMOŚCI ZWIĄZANYCH Z TEMATEM

1. Kontekst kulturowy: Jan Kochanowski jako twórca pierwszego polskiego dramatu. Uczniowie przywołują cechy rodzajowe dramatu.
2. Prowadzący podkreśla, że podstawą scenariusza spektaklu „Treny” w Teatrze Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku są utwory liryczne, a nie utwór dramatyczny. Dyskusja o wpływie tego faktu na kształt spektaklu.
3. Moderowana przez nauczyciela burza mózgów mająca na celu wskazanie warstw inscenizacyjnych spektaklu (scenariusza, scenografii/dekoracji, opracowania muzycznego, kostiumu i charakteryzacji, rekwizytu, oprawy świetlnej, multimediiów), a także profesji twórców związanych z powstawaniem spektaklu (dramatopisarza, dramaturga, scenografa, kompozytora, kostiumografa, reżysera światła).
4. Rozbudowanie definicji o przykłady związane ze spektaklem „Treny”:
  - Przypomnienie sylwetki Mikołaja Gomółki, polskiego kompozytora renesansowego, którego muzyka została wykorzystana w spektaklu do zaśpiewania niektórych trenów (np. „Tren X”). Nauczyciel może zaprezentować nagrania umieszczone m.in. w serwisie YouTube. Może także włączyć fragmenty spektaklu, aby młodzież rozpoznała, które treny zostały zaśpiewane i jak taka forma wpłynęła na zrozumienie istoty dzieła Kochanowskiego.
  - Oprawa świetlna i scenograficzna. Odnalezienie w spektaklu plastycznych nawiązań do szesnastowiecznego malarstwa, np. Caravaggia. Nauczyciel może zaprezentować reprodukcje wybranych obrazów albo polecić uczniom wyszukanie ich w internecie. Uświadomienie roli światła w budowaniu przestrzeni – światło jako substytut elementów scenografii. Nauczyciel zadaje uczniom pytania, np. „Kiedy próbuję się ukryć, wybieram jasne pomieszczenie czy przyciemnione kąty? Kiedy jest mi bardzo smutno i źle, leżąc w łóżku – czy odsłaniam zasłony rano? Kiedy cierpię – w jakich barwach widzę świat?”. Uświadomienie roli światła jako środka przekazu wewnętrznego stanu emocjonalnego bohatera – odnalezienie przez młodzież takiego zabiegu w spektaklu. Uświadomienie roli światła jako czynnika wpływającego na ogólny charakter i atmosferę na scenie.

III. ELEMENTY ARTETERAPII (praca indywidualna uczniów)

Swobodne malowanie, rysowanie własnych prac do zmieniającego się charakteru muzyki włączanej przez prowadzącego. Po zakończonej zabawie młodzież się przekona, jak bardzo będą się różnić kolory i kreski rysunków wykonanych np. do rocka od tych rysowanych/malowanych do muzyki relaksacyjnej.

IV. ZAKOŃCZENIE

Podsumowanie roli środków inscenizacji w spektaklu „Treny” oraz ich wpływu na interpretację i odbiór treści utworów Jana Kochanowskiego.

Opracowały:

Justyna Godlewska-Kruczkowska – aktorka Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku
Elwira Tomczyk – nauczycielka w XI Liceum Ogólnokształcącym im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Białymstoku

INFORMACJE O SPEKTAKLU „TRENY”

Spektakl jest współczesną paralelę utraty, tęsknoty i żalu, które spotkały Poetę. Niespełnienie, utrata i żal dotyczą każdego człowieka, niezależnie od jego wieku i czasów, w których żyje. W spektaklu renesansowa poezja pomaga nam wyjść z mroków traum współczesnego człowieka.

Z tym wszystkim mierzą się aktorzy Teatru Dramatycznego w spektaklu „Treny” w reżyserii Grzegorza Suskiego. Kameralna atmosfera oraz bliskość aktorów i widzów powodują, że publiczność staje się świadkiem procesów zachodzących w aktorach. Widzowie są uczestnikami wydarzenia, a nie biernymi obserwatorami. Stylizowane kostiumy, gra świateł, muzyka i śpiew na żywo oraz taniec dopełniają przedstawienie.

Spektakl pozwala zobaczyć, usłyszeć i przeżyć „Treny” Jana Kochanowskiego w przestrzeni teatralnej. Wrażliwość i talent zespołu połączone z kunsztowną poezją renesansową to nici, z których przedziemy wyjątkową, nigdy niekończącą się historię, w której każdy odnajdzie coś dla siebie...

Reżyseria: Grzegorz Suski

Opracowanie tekstu, scenografii i kostiumów: Grzegorz Suski

Opracowanie muzyczne: Tomasz Jarnicki, Julita Charytoniuk

Inspicjent: Justyna Godlewska-Kruczkowska

Obsada: Beata Chyczewska, Justyna Godlewska-Kruczkowska, Monika Zaborska, Bernard Bania

Czas trwania: 60 minut

Współpraca ze szkołami: Dział Komunikacji i Marketingu Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgieerki w Białymstoku

Małgorzata Prymak

tel. 85 74 99 184 / 693 102 204

mprymak@dramatyczny.pl / rezerwacje@dramatyczny.pl

NOTATKI

Koncepcja i koordynacja:

Julita Stepaniuk

Tekst:

1. „**Koziołek Matołek, Węgiełka i Olek**” Bernard Bania, Katarzyna Walińska
2. „**Kopciuszek**” Monika Zaborska, Agnieszka Pawełska, Krystyna Kacprowicz-Sokołowska, Izabela Sadowska
3. „**Hobbit**” Arleta Godziszewska, Marcin Kwiatkowski, Grzegorz Suski, Katarzyna Fabisiak
4. „**Treny**” Justyna Godlewska-Kruczkowska, Elwira Tomczyk

Redakcja:

Anna Łuszyńska

Opracowanie graficzne:

Agnieszka Popek-Banach, Kamil Banach

ISBN: 978-83-959242-2-4

Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku
ul. Elektryczna 12
15-080 Białystok

dramatyczny.pl
edukacja@dramatyczny.pl

© Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku
Białystok 2021

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury, Dziedzictwa
Narodowego i Sportu pochodzących
z Funduszu Promocji Kultury

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu.

Dofinansowano
z budżetu
Województwa
Podlaskiego

Patronat
honorowy:

Partner:

Kuratorium Oświaty
w Białymstoku

Instytut Socjologii,
Uniwersytet w Białymstoku

